

6/10-20

LÉLEK KARDJA
JELESEBB BIBLIAI SZAKASZOK MAGYARÁZATA

1.

ISTEN
FEGYVERZETÉBEN

Éfész. 6, 10-20.

SCHOLZ LÁSZLÓ
evangélikus lelkész

968

BUDAPEST, 1943

A LUTHER-TÁRSASÁG KIADÁSA

LÉLEK KARDJA

című sorozatunk a jelesebb bibliai szakaszokat magyarázza.

Tudományos megalapozottsággal és kellő részletességgel igyekszünk feltárni a bibliai szöveget, mégpedig az egész szentírással való összefüggésében.

Ugyanakkor arra is ügyelünk, hogy a tárgyalt ige a ma élő ember előtt megelevenedhessen. E végett a keresztyén élet és egyháztörténet gazdag tárházából bőséges szemléltető példát hozunk elő.

Bízunk benne, hogy bibliamagyarázó sorozatunkkal mind a szentírás helyes megértésében, mind a keresztyén élet építésében jó szolgálatot végzünk.

Felélő kiadó: Ruttkay Miklós Gyula.

91.606 — Hornyánszky Viktor R.-T. Nyomdai Műintézet Budapest.

Felélő vezető: Boeszkői Ede István.

174.

ISTEN FEGYVERZETÉBEN

„Végezetre, atyámfiai, legyetek erősek az Úrban, és az ő hatalmas erejében. Öltözzétek föl az Isten minden fegyverét, hogy megállhassatok az ördögnek minden ravaszságával szemben. Mert nem vér és test ellen van nekünk tusakodásunk, hanem a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen, ez élet sötétségének világbírói ellen, a gonoszság lelkei ellen, melyek a magasságban vannak. Annakokáért vegyétek föl az Istennek minden fegyverét, hogy ellentállhassatok ama gonosz napon, és mindeneiket elvégezvén megállhassatok. Álljatok hát elő, körül övezvén derekatokat igazlelkűséggel, és felöltözvén az igazságnak mellvasába, És felsaruzván lábaítokat a békesség evangéliumának készségével; Mindezekhez fölvevén a hitnek pázsát, amellyel ama gonosznak minden tüzes nyilát megolthatjátok; Az idvesség sisakját is fölvegyétek, és a Léleknek kardját, amely az Isten beszéde: Minden imádsággal és könyörgéssel imádkozván minden időben a Lélek által, és ugyanezen dologban vigyázzván minden állhatatossággal és könyörgéssel minden szentekért, Én írettem is, hogy adassék nekem szó számnak megnyitásakor, hogy bátorsággal ösmertessem meg az evangélium titkát, Amelyért követséget viselek láncok között; hogy bátran szóljak arról, amiképen kell szólanom.“

Efézus 6, 10 — 20.

BEVEZETŐ RÉSZ:

A keresztyén ember legyen erős Krisztusban.

10. „Végezetre, atyámfiai, legyetek erősek az Úrban, és az ő hatalmas erejében.

1. Minden keresztyénnek szól ez a bátorítás.

Miní egy gulának a csúcsában, úgy futnak össze az Efézusi levél vonásai a levélnek ebben az utolsó szakaszában. Az az egynehány szó, ami még utána következik, pusztán üdvözlés. A levél gondolatainak csúcsán egy részletesen, szemléletesen megrajzolt kép ragyog: *az Isten fegyverzetében álló ember képe*. A Jézus Krisztus jó vitéze. (II. Tim. 2, 3.)

„Végezetre“ ezt tartogatta olvasóinak az apostol. Evégett merészkedett beletekinteni az Atya Isten akaratának titkába, mely a mi Urunk Jézus Krisztusban fedetik fel előttünk és az ő testében, az anyaszentegyházban ölt valóságot közöttünk. E fejezeteken át nyúló mély hitbéli elmélkedésnek végül is *gyakorlati* célja van: a keresztyén ember fegyverbe szólítása. Pál apostol egyik fogságából írta ezt a levelet. Mozgási szabadsága erősen korlátozva lévén, önkéntelenül is a lélek mélységeibe szállt alá. De nem vészett el abban. Szeme végül is az ő atyjafiain van, elmélkedésének gyümölcsét nekik szakítja le s mint utolsó legszebb ajándékát teszi le asztalukra.

Testvéreinek szólítja őket: „atyámfiai“. Isten az atyjok, ők mint Isten gyermekei egymás között testvérek. Valamennyihez szól, *az egész gyülekezethez*. Az előzőkben

külön szölt a házastársakhoz, külön a gyermekekhez és az atyákhoz, a szolgálakhoz és uraikhoz (5, 22—6, 9.). Most végezre valamennyihez egyként szól ünnepélyesen. Kicsinyek, nagyok, régen megkeresztelkedettek és hitbéli újoncok, férfiak és nők, zsidó vagy görög származásúak mind, mind megszólíttatnak általa. Ki előtt is titkolhatná, amit Isten kinyilatkoztatott neki, hiszen valamennyien a testvérei. Kívánhatja-e, hogy közülök csak egy is meztelenül álljon ki a nagy harcra? Ez testvérgyilkosság lenne.

Nem is egy gyülekezet tagjait akarja elérni, fegyverbe szólító szózatával, de többét. Az Efézusi levél tulajdonképpen körlevél volt. Kisázsia számos gyülekezetében felolvashatták. Talán Efézusban először, vagy végül is oda került, ott őrizték s innen a neve. Az apostol tehát a gyülekezetek nagyobb csoportját, bátran mondhatjuk — *az anyaszentegyházat szólítja fegyverbe*. Nem egy járőr kap itt utasítást felderítő szolgálatra, hanem hadseregparancs hangzik el általános mozgósítás végett.

Az egész keresztyénség egyetemes szüksége s kötelessége, hogy felfigyeljen az apostol kiáltványára. Benne foglaltatik keresztyén történetünk minden korszaka, multunk és jövődünk. Eleink hallották, utódjaink hallani fogják. Nekünk ma kell meghallanunk!

2. *Krisztusban az erős, aki egyedül Krisztus erejében bíz.*

„Legyetek erősek“. Ez tehát a parancs. Helyesebben a parancsot megelőző bátorítás. A gyöngye elbukik. A világban erő támad erő ellen. A világban harcoló keresztyénnek ereje teljében kell lennie. A megfogatkozott erőt ismét éppé, duzzadóvá, acélossá kell tenni. Gyengeségünk megvallása csak a fele út. A másik fele az erő forrásának lelőhelyére visz.

a) *Krisztus minket feltámadásának erejében részesít.*

A keresztyén ember megerősödésének forrása nem önmaga, egyáltalában nem az ember. „Legyetek erősek az Úrban, és az ő hatalmas erejében“. Ez az Úr a Krisztus. Isten tette őt Úrrá feltámasztása és megdicsőítése által. Azóta neki adatott minden hatalom mennyen és földön. Krisztus ereje a *feltámadásnak* és az isteni dicsőség-

nek az ereje. Mindenható hatalom. Olyan hatalom, mely már megmutatta diadalmát betegségen, szenvedésen, ördögön, poklon és halálon. Abban van tehát a keresztyén embernek az ereje, hogy győző ura, diadalmas hadvezére van. „Hála az Istennek, aki mindenkor diadalra vezet minket a Krisztusban“ (II. Kor. 2, 14.).

„Krisztusban lenni“ többet jelent, mint róla tudni, tanításait ismerni, igéjében áhítattal elmerülni. Aki Őbenne van, azt Ő körül fogja, élteti mint a levegő az embert. Isteni erőinek hatását reáárasztja. Személy szerint való lelki kapcsolatban van vele; titokzatos, de valóságos egységben akár a szőlőtőke a szőlővesszővel (János 15, 5.). Ha valaki csakugyan Őbenne van, akkor osztályrészt kap az ő teljességéből, tehát feltámadásának és megdicsőülésének isteni erejéből is. Az apostol ugyanebben a levélben egyenest azt állítja, hogy Isten minket a Jézus Krisztusban Ővele együtt feltámasztott és a mennyekbe ültetett (2, 6.). Ezt nem jövőendő ígéretképpen teszi, de mint már megtörtént valóságról tanuskodik felőle.

b) Ez *belső emberünk megerősödése által történik.*

Mindebből világos, hogy az apostol valamiféle *belső megerősödést* kíván tőlünk. Már előbb így fejezi ki: „hogy hatalmasan megerősödjete az ő Lelke által a *belső emberben*“ (3, 16.). Isten Szentlelke nem izmainkat edzi, nem is önmagunkban vagy embereinkben való bizakodásra készítet, hanem egyedül Istenre irányítja tekintetünket. Erre a mi ő emberünk nem alkalmas, hiszen az mindig külső erőben bízik, emberi számításokban reménykedik. Új embert, *belső lelki embert* kell Istennek teremteni bennünk, mely a külső események forgandóságában meg nem rendül, hiszen nem azokban bízik, hanem az Úrban és az ő változatlan hatalmas erejében. „Azért nem csüggedünk; sőt ha a mi külső emberünk megromol is, a *belső mindazáltal napról-napra újul*“ (II. Kor. 4, 16.).

Sőt az apostol tud arról is, hogy Isten egyenest gyöngeség mögé rejti az ő erejét, csakhogy az ember valamiképen a maga erejének ne vélje. El nem avuló szavakkal tesz erről tanúságot II. Kor. 12, 8—9. verseiben saját élete példájára hivatkozva. Krisztus ereje az ő erőtlenségében erős!

c) *Ne bizzunk hát önmagunkban, csak Öbenne.*

Annakokáért nem szabad bizakodnunk önmagunk erejében. A viruló test nemesak, hogy nem elég erős a keresztyén ember harcának diadalmas megharcolására, de egyenest vereségre visz bele. Idővel pedig mindenképen megromlik. Hasonlóképen az ember szellemi erői is korlátozottak, gyakran tévednek, megcsalnak, sőt gonoszra csábítanak, végül is elsorvadnak. Így minden rajtunk kívül álló emberi segítség is esendő és mulandó.

Ugyanakkor senki se essék kétségbe testének erőtlen-sége, aggódo természet, életének háborúságai, félelmei, gyöngye hite miatt. Isten megerősítheti őt az ő belső emberben s az ő gyöngye teste, megtépett élete a Krisztus hatalmas cselekedeteinek lesz színhelyévé, sőt eszközévé. Hisz nyilván nem a legkövérebb vagy a leggorombább vagy a legtöbbször felett uralkodó ember a legerősebb is a világon. Nyomorékokkal és üldözöttekkel nagy dolgokat vitt már végbe az Úristen!

Csakhogy az Úrban, a Lélekben, a belső emberben megerősödjünk! Legyen bátorságunk hozzá, hogy magunkról, emberek segítségéről lemondjunk s kiszolgáltassuk magunkat a Krisztusnak s az ő hatalmas erejének! Erre bátorít hadseregparancsának bevezetésekép mindnyájunkat az apostol.

ELSŐ FŐRÉSZ:

A keresztyén ember ellensége az ördög és hadserege.

Bevezető: Isten fegyverzetében megállhatunk.

IIa. Öltözzétek föl az Isten minden fegyverét, hogy megállhassatok —

1. Isten katonái vagyunk.

A bátorítást nyomban határozott parancs követi. Mozdósítási parancs. Az apostol fegyverbe szólítja a keresztyén népet. A gyülekezet minden egyes tagja voltaképpen harcos, Isten katonája, Krisztus vitéze. Szükségképpen fegyvert kell öltenie. Már az Ótestámentom messiási próféciai harcoshoz hasonlítják az eljövendő Szabadítót (Es. 11, 4—5; 49, 2; 59, 17.) Jézus vállalta is: „Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy békességet bocsássak e földre; nem azért jöttem, hogy békességet bocsássak, hanem hogy fegyvert” (Máté 10, 34.) Jézus békessége csak harc árán nyerhető el. Jézus követői mindahányan viaskodók, tusakodók, küzdő harcosok (V. ö. Róm. 6, 13; 13, 12; 15, 30; II. Kor. 6, 7; 10, 3—4; Fil. 1, 27; 1, 30; 4, 3; Kol. 2, 15; Zsid. 12, 4; stb.) A görög világban az atlétikai küzdelem is harenak számított. Innen, hogy ezt a képet is megtaláljuk a keresztyén emberre alkalmazva (I. Kor. 9, 25 kk., II. Tim. 2, 5; 4, 7; Zsid. 12, 1.)

Természetesen nem pusztá hasonlatról van szó. *Valóban* harc a keresztyén élet. Jóllehet nem test szerint vívünk és a fegyvereink nem testi fegyverek (II. Kor. 10,

3—4.) A szó igaz értelmében viaskodunk, hadat viselünk a világgal. Ha ezt felismernénk, nem idegenkednénk olyanira a harctól, miként idegenkedünk tőle. Nem volnánk oly gyávák, oly meghunyászkodók. Nem ragaszkodnánk oly körömszakadtig az álbékességhez, nem túrnénk meg oly sok bünt, gonoszságot hamis nyugodalmunk megőrzése végett. Mikép lehetséges, hogy némely keresztyénnek nincsenek harcai? Csak úgy, hogy halott; békesége a temetők csöndje. Olvassuk hát a mozgósítási parancsot és jelentkezzünk azonnal sorozásra!

2. *Isten fegyverei lelkiek.*

Minden keresztyén állításköteles és nincsen senki, aki eleve alkalmatlan volna a szolgálatra. Az Isten fegyvereit a leggyöngébbek is vígan forgathatják, mert azok lelki fegyverek. Most értjük meg teljességgel, hogy mutatkozhat meg a Krisztus ereje akár a legerőtlenebb emberben is. Úgy, hogy Isten lelki adományaival van fel-fegyverezve. Most világlik ki mindenestül, mit tesz az *Urban* erőssé lenni. Azt, hogy Isten maga ajándékoz nekünk fegyvereket az ő fegyvertárából. Ezek a lelki fegyverek, a *Szentlélek kegyelmi adományai* merőben másfajta fegyverek, mint az ember harciesszközei. Nem mi kovácsoltuk őket. De éppen ezért tökéletesek, célszerűek és diadalmasak.

3. *Teljes fegyverzetet öltünk.*

Istennek „minden fegyverét” kell felöltöz-nünk. Vagyis a teljes fegyverzetünknek az Úristen fegyverkamrájából valónak kell lennie. Vannak, akik *felemás* fegyvereket öltenek magukra. Ez nemcsak nevelés, de tulajdonképpen fegyvertelenné tesz. Isten nem segíheti meg lelki adományaival azokat, akik testi fegyvereiket is forgatják s emberi erőben bizakodnak. Jézus nem szorol Péter szabályára, neki elég, hogy az írárok szerint el kell fogatnia (Máté 26, 51—54.) Péter kardja és a Lélek kardja nem férnek meg egymással.

Vannak azután olyanok, akik sebtiben, felületesen öltenek fegyverzetet. Megelégszenek *egynéhány* darabbal s ez okozza vesztüket. Csak akkor mehet a katona katona számba, ha tetőtől-talpig fel van szerelve. Egyetlen sebez-

hető pont végünket jelentheti. Időt, figyelmet és nagy gondosságot kell fordítanunk arra, hogy minden oldalról felvértezzük magunkat, Isten ajándékait mind egy szálíg elfogadjuk, azokkal hamar be ne teljünk, értékek imádkozni meg ne szűnjünk.

Csak így „állhatunk meg”, így győzhetünk a harcban. Márpedig Istennek ez a célja velünk. Az ő fegyverei nem vallhatnak szégyent. Nemcsak abban kell hinnünk, hogy lehetséges a győzelem, de bizonyosaknak kell lennünk a győzelmünk felől. Meg fogunk állni, el sem veszíthetjük a harcot, ha felöltöttük az Istennek minden fegyverét!

I. rész: Az ördög valóságáról s hatalmáról.

11b. — 13. — az ördögnek minden ravasz-
ságával szemben. Mert nem vér és test
ellen van nekünk tusakodásunk, hanem
a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok
ellen, az élet sötétségének világbírói
ellen, a gonoszság lelkei ellen, melyek
a magasságban vannak. Annakokáért
vegyétek föl az Istennek minden fegy-
verét, hogy ellentállhassatok ama gon-
nosz napon, és mindeneket elvégezvén
megállhassatok.

(Az alább következő II. és III. rész alapigéi is ugyan-
ezek.)

1. *Nem emberi, hanem emberfeletti hatalmasság ellen harcolunk*

a) *Az emberi bűn mögött emberfeletti gonosz erők rejlenek.*

Kicsoda az ellenség? Ki ellen hadakozunk? „Nem vér és test ellen van nekünk tusakodásunk”, vagyis nem emberek ellen. A „test és vér” kifejezésen az „ember” kell értenünk, mégpedig az Istentől elszakadt, az Isten dicsősége nélkül szűkölködő embert. Úgy amint van az ember, testének-vérének rabságában, nem alkalmas az Isten országára. „Test és vér nem örökölheti Isten országát” (I. kor. 15, 50.). Péternek sem test és vér jelentette meg, hogy Jézus a Krisztus, Isten egyszülött Fia, hanem maga az Atya nyilatkoztatta ki neki (Máté 16, 17.).

Az elesett ember gyenge volt arra, hogy Isten Fiát felismerhette volna. Hasonlóképpen Pál apostol is abban a bizonyosságban él, hogy magától Istentől vette tisztét, nem pedig testtel és vérrel, azaz gyarló emberekkel való tanácskozás után indult el a pogányokhoz (Gal. 1, 16.).

Pál ismeri az embert bűnével, gonoszságával. Hirdeti is a test és vér ellen való harcot, akár önmagunkban, akár másokban fedezzük fel. Ha mégis azt állítja, hogy *nem* test és vér ellen, azaz nem emberi gonoszság ellen van nekünk tusakodásunk, akkor nyilván az ember bűne mögött ő máségyebet is lát, mint az embert a maga bűnös természetével s akaratával. Nem a bűnös ember melegsége, csak éppen a valóság őszinte feltárása végett mondja ki a nagy titkot: a gonosz, istentelen ember mögött egy *emberfeletti* gonosz hatalom működik. Látszat az csupán, mintha a keresztyénségnek pusztán az emberi gyarlósággal, egyházellenes politikai hatalmakkal, egyes Krisztusgyűlölő személyiségek ellenségeskedésével kellene hadakoznia. Nem kétséges, hogy ezek valósággal, természetüknek megfelelően örömet támadnak. Mégis csak rabszolgák. Tudnak róla, vagy se — egy magasabb, embernél erősebb, világfeletti gonosz hatalmasságnak bilincsbe vert foglyai. Ezt leplezi le Isten kinyilatkoztatásának birtokában az apostol.

b) *Láthatatlan szellemi hatalmasságok ezek.*

„A fejedelemségek ellen, a hatalmaságok ellen“ folyik a mi küzdelmünk; „a gonoszság lelkei ellen, melyek a magasságban vannak“. Nem közönséges hatalom az, melynek birtokában vannak a mi ellenségeink. Nem szállhatunk velök szembe mint ember az emberrel. Csak mint teljhatalmú *fejedelem* előtt az alattvalója, úgy állhatunk meg remegve előttük; a kiszolgáltatottság, a tehetetlenség érzetével. Sőt annál is ijesztőbb a helyzetünk, mert megfoghatatlan, *láthatatlan szellemi* erőkkkel állunk szemben. „Lelkekkel“, akik a magasságban, a levegőégben tartózkodnak (2. 2.). Nem köti őket a nehézkedés törvénye, a földi test gyengesége, sokféle korlátozottsága nem bénítja őket. Ember- és világfeletti hatalmak.

2. Tapasztalataink tanuskodnak e hatalom valóságos létezéséről.

a) Eredetét nem tudjuk, de valóságát tapasztaljuk.

Mivel magyarázza, milyen észokokkal bizonyítja vagy teszi valószínűvé az apostol ezt a meglepő állítását? Nem magyarázza és semmiféle észszerű bizonyítását nem adja! Fel se veti a kérdést: honnan erednek, honnan az erejük, miért tűri őket az Úristen a szellemi hatalmak sorában? Pál apostol az egész szentírással egyértelműen mindenféle okoskodást mellőz, mely ezeket a titkokat bolygatná és csupáncsak arra szorítkozik, hogy *tanúságot tesz* ezeknek a gonosz szellemi hatalmagnak *valóságos létezéséről*. Esze ágába sincs elvi fejtegetésekbe bocsátkozni. Mindennapi gyakorlati okok, az élet tapasztalatai kényszerítik a megnyilatkozásra.

Honnan van? Nem tudjuk. Olyan messze multba nem tud visszaemlékezni az emberiség, melyben már ott ne lett volna a gonosz. Emberelőtti. „Kezdetől fogva” olyan, amilyenek mind a biblia első lapjai, mind mi, ma élők tapasztaljuk (v. ö. Ján. 8, 44; I. Ján. 3, 8.) Csak ennyit tudunk de ez megáll.

b) A felvilágosodás sem szüntette meg valóságos hatalmát.

Óvakodjunk attól, hogy a szentírás kijelentéseit, melyek félreérthetetlen határozottsággal tanuskodnak a gonosz lelkek valóságos létezése és hatalma felől, — merőben egy rég letűnt kor babonás tévelygése gyanánt fogjuk fel. Az úgynevezett felvilágosodás nevetségessé tehette a gonosz lelkekről való gondolatot, de nem szüntette meg azoknak *valóságos* működését. Ellenkezőleg; a történelem azt bizonyítja, hogy mennél jobban elhalványodik egy korban annak a tudata, miféle hatalmasságok ellen van tusakodásunk, a valóságban annál olcsóbb prédája lesz az ember ezeknek a hatalmagnak. Sőt az is megtörtént, hogy azok estek bele a gonosz lelkek törébe, akik nagyhangon hadat izentek nékik. Gondoljunk az inkvizícióra: a gonosszal cimboráló tévtanítókat kínozták, de mindenestül a gonosz rontó eszközeivel!

Midőn elfogadjuk a szentírásnak az emberfeletti gonosz hatalmak valóságáról szóló kijelentéseit, akkor

ezzel még nem kívánjuk vissza a boszorkánypöröket, nem esünk bele durva babonáságba, nem csatlakozunk a spiritiszták táborába, (jóllehet boszorkánypörök, babonáságok és spiritizmus mögött valóban a gonoszság lelkeit sejtjük!); ezzel csak meghajlunk a *valóság* szörnyű igazságai előtt és nem tagadjuk vakon azt, amit mind a szentírás, mind a legnagyobb keresztyén lelkek, mind a világtörténelem, nemkülönben saját életünk mindennapi *tapasztalatai* bizonyítanak! Vagy nincs-e igaza Luthernak, ha azt állítja, hogy a gonosz közelebb van hozzánk, mint a kabátunk vagy a saját bőrünk? Ézszerütlensége ellenére is csak a valóságról tehetünk tanuságot!

3. *Személyes lények ellenségeink; fejők az ördög.*

a) *Az ördög nem személytelen valami, hanem személyes valaki.*

Továbbmenve fel kell figyelniük arra is, hogy az apostol kifejezetten *s z e m é l y e s* hatalomként említi ezeket a fejedelemségeket, hatalmasságokat, a gonoszság lelkeit. Nyilván már a *szellemi* mivoltuk is személyes létre mutat. Méginkább, hogy mint egy *szervezett* országot, fejedelemséget, kormányzott birodalmat szemlélteti őket az apostol. Leginkább pedig, hogy nevéen nevezi „a levegőbeli hatalmasság fejedelmét“ (2, 2.), ki *feje* a gonosz lelkek sokaságának. Ez az egy valaki az ördög. „A z ö r d ö g n e k minden ravaszságával szemben“ kell megállani. Mindazok a jelzők, amelyek az itt álló „ravaszt“ a szentírásban kiegészítik, mint például: hazug, gyilkos, kísértő, vádoló, hiető, elvesztő — egytől-egyig személyes lényre vallanak (Ján. 8, 44; Jel. 12, 9—10; 9, 11; Zak. 3, 1; II. Kor. 4, 4; Máté 4; 3.).

Nem állhatunk meg eszerint ott, hogy a világban tapasztalt gonoszságot felismerjük és keserűen számbaveszszük mint például a rossz időjárást. Ez máris végzetes lebecsülése az ördög hatalmának. Az ördög nem természeti erő, nem az emberi rossz tulajdonságok költői megszélyesítése, nem minden fellelhető rútság tömör jelképe, egyszóval *nem személytelen valami, hanem személyes valaki*. Igenis, ránk fér egy kis „felvilágosodás“. Meg kell világosodnia előttünk annak, hogy ami bűn, kellemetlenség, hátborzongató esemény, gyűlölet, vadság, embertelen-

ség felbukkan itt s amott, nem esetleges támadások, nem véletlen elfajulások embervilágunkban, hanem egy tervszerűen és céltudatosan támadó *hadvezérnek* félelmetes háborúja! Ha ebben a háborúban helyt akarunk állani, semmiképen sem elég az ellenséges sereget ismernünk, ismernünk kell a fővezérét!

b) *Személyes voltának rettentése s vigasztalása.*

Ez a felismerés mindenesetre *megrendít* bennünket. A gonosztól való félelmünk természetesen megnő, ha felfedeztük, hogy *személyes* valaki áll mögötte. Mint ahogyan a legapróbb kellemellenségünk is tüstént rettentessé lesz, mihelyt rájöttünk: nem véletlen műve, hanem *személyes ellenségünk* gonosztette volt. Ha a szél lesodor egy cserepet a háztetőről s az lábunk elé zuhan, megtorpanunk; aztán hálálkodó lélekkel tovább megyünk, hogy semmi bajunk nem esett. Ha azonban személyes ellenségünk hajít ránk követ s az elsüvíti a fejünk fölött, a veszély elmúltával sem nyugodhatunk meg, mert él az *ellenségünk*, ezer gonoszt forgathat agyában, tervszerűen és céltudatosan *tör jótétünkre, épségünkre*. Megrázó felfedezés az mindenkinek az életében, midőn felvillámlik előtte az igazság: az életem tenger bűne, baja, átka, száz oldalról jövő százféle támadása mögött egy gonosz ellenség támadása áll; mégpedig olyan ellenségé, aki nálamnál sokkalta okosabb és hatalmasabb!

Mégis *vigasztaló* is ez a felfedezésünk. Ha személyes ellenségünk az ördög, akkor tőlünk nyilván idegen lény. Akkor bűnünk nemcsak a mienk, de egyúttal nem a mienk. János apostol mondja: „Aki a bűnt cselekszi, az ördögtől van“ (I. Ján. 3, 8.). Vagyis a bűn nem az ember ötlete, kezdeményezése, alkotása, mégha kívánja is és örömezt rabja neki. A bűnt cselekvő ember az ördög rabszolgája, rángatott bábúja. Nem akarunk ezzel enyhíteni az ember felelősségén, hiszen vígan és vággyal esik bele az ördög törébe. De mégis csak *vigasztaló* valami, hogy *az ember és a bűn nem azonosak*. A személyes gonosz az ember lényétől voltaképpen maradandóan idegen. Épp ezért lehetséges is a tőle való szabadulás, csak alkalmas fegyverekre és erős szabadítóra van szükségünk. Az ördög nem szaba-

dulhat meg öpmagától. Az ember megszabadulhat az ördögtől. Egyeznek a gonoszságban, de különböznek a személyben egymástól.

4. Az egész világ az ördög birodalma.

a) Az egész világ gonoszságban vesztegel.

Az ördögnek és az ördög láthatatlan hadseregének valóságos hatalmát felismerve, nemcsak a saját életünk sötét eseményeit, de a világ folyásának sötétségét is más szemmel fogjuk nézni. A keresztyén ember világszemléletéből nem hiányzik a zordonság borzongatása. Nemcsak saját életében, de széles e világon mindenütt meglátja a sötétség árnyékait. *Pascal*, a jeles keresztyén gondolkodó mondta: „Mihelyt a keresztyénség megmagyarázta nekem az eredeti bűn tanítását, kinyílt a szemem és mindenütt megláttam jeleit; az egész világ hirdeti az elveszett Istent és a bukott természetet”. *Luther* egyik levelében azt írja: a földi világ olyan vendégfogadó, ahol az ördög a förtelmes fogadó.

„Ez élet sötétségének világbírói ellen“ van tusakodásunk, az apostol szavai szerint. *Bírák a világot. Világ urai*. Úgy, amint most folyik a világ szakasza, nem Istenhez való kötöttségéről, de ördögi befolyás alatt álló állapotáról tanuskodik. A levegőbeli hatalmasságok számára a világban nincsen térbeli korlátozás. „Missziói“ mezejük az egész világ.

Megegyezik ezzel Jézus leleplező szava János evangéliuma szerint, ahol háromszor is „e világ fejedelmének“ azaz urának, uralkodójának nevezetetik az ördög (Ján. 12. 31; 14. 30; 16. 11.). Talán még élesebben fejezi ki magát Pál apostol II. Kor. 4. 4-ben, ahol „e világ istenének“ nevezi az ördögöt. Istennek a trónját foglalta el a világban s míg onnan le nem taszítatik, Istenhez hasonló — persze visszajára fordított — uralkodói hatalommal lép föl.

A világ elesettsége azonban nem pusztán földrajzilag értendő, jöllehet bizonyos, hogy minden pontján megvetheti lábát a gonosz. Sokkal inkább a *műlyenségét*, a természetét, az állapotát jellemzi az ő istentelensége. „Az egész világ a gonoszságban vesztegel“ (I. Ján. 5. 19.). Rá-

nyomja bélyegét társadalmunkra, befolyással van a köz-állapotokra, történelmi események nem mennek végbe nélküle.

b) *Egyes emberekben megtestesülésre tör a gonosz.*

Természetesen egyes pontokon nyilvánvalóan megtestesülésre tör az ördögi hatalmasság. Ezek a támaszpontjai, honnan sötét világhódítását igazgatja. *Megszáll embereket.* Az Újszövetség telve van ilyen esetekkel. Némelyikben nem is egy gonosz lélek, de egész légió vesz lakást, mint a gadarai ördögösben (Luk. 8, 26 kk.). Gyötri, kínozza, „megkötözi” (Luk. 13, 16) a szerencsétlen embert. Ami *Möttlíngenben* most száz esztendeje játszódott le *Blumhardt János Kristóf* evangélikus lelkész gyülekezetében, minden kételkedő mosolygást az arcunkra fagyaszt. Történelmi tény, hogy egy megszállott leányból, *Dittus Adélból* az ördögi lelkek sokaságát űzte ki Jézus nevében, kitartó imádsággal. És százakat gyógyított meg, kik nagyrészt a varázslás vétké révén jutottak ördögi megszállottság gyötrelmei közé. A *spiritizmust* és okkult jelenségeket sem szabad tisztára szemfényvesztő csalásnak tekinteni, jóllehet nagyobb részük az, de ez utóbbi esetben sem mentes ördögi sugalattól. Igenis van a spiritizmusban valóság, csak hogy ördögi valóság. A médiumok kiszolgáltatták magukat révületes állapotukban gonosz szellemek hatásának, befolyásának. *Blumhardt* azt is megtapasztalta *Dittus Adélon*, hogy megszállottságának dühöngő óráiban nem a saját hangján beszél, merőben más a kiejtése és a mozdulatai sem az övéi. Birtokba vette a megszálló az egész testet, idegzetet, életet.

Ez élet sötéttségének világbírói ellen senki emberfia nincs biztosítva. Jób könyvének elején maga az ördög mondja: „Körülkerültem és át meg át jártam a földet” (2, 2.). Péter apostol pedig ekként int: „Józanok legyetek, vigyázzatok; mert a ti ellenségeitek az ördög, mint ordító oroszlán szerte jár, keresvén, kit elnyeljen” (I. Pét. 5, 8.). Pál apostol maga-magát is beleveszi a megtámadottak sorába: „n é k ü n k” van tusakodásunk — írja. Legyünk józanok, vagyis ismerjük fel a világ urát! És vigyázzunk!

II. rész: Az ördög természetéről s mesterkedéseiről.

(E rész alapigéit lásd az I. részben.)

1. Az ördög lénye szerint csupa gonosz.

Most már igyekezzünk ennek a személyes, nagyhatalmú világhódítónak a természetét is megismerni úgy, amint a szentírás megmezteleníti előttünk az ő lényét. Az apostol „ez élet s ő t é l s é g é n e k világbiróit, a g o n o s z s á g lelkeit” említi. Ez az ördögi természet veleje: *sötétség és gonoszság*. Kedvét rontásban, örömét rombolásban leli. Nem tud meglenni nélküle, ez az eleme, melyben élhet, akár hálnak a víz, madárnak a levegő.

a) *Bibliai nevei ellenség-mivoltát fejezik ki.*

Maga az „ö r d ö g” név is találó. Már tudniillik az Újszövetség eredeti nyelvén, a görögben szereplő „*diabolos*” név, melyet bibliánk ördögnek fordít. (A magyar „ördög” egy gonosz szellemnek a neve volt őseinknél.) A *diabolos* magyarul olyasvalakit jelent, aki mindent hegyére-hátára hány, összezavar, felfogat, visszájára fordít, össze-visszaságot teremt. Megfelel a héber „*sátán*” szónak, mely meg ellenséget, ellenkezőt, ellenfelet, akadályozót, vádolót jelent. Az ördög, a sátán a nagy „De”. Istennek minden igéjére, cselekedetére egy lázadó „de”-vel felel. Az eleven tagadás maga. Ellenségességet szerez és meghasonlít.

Ugyanezt fejezi ki két ritkább neve. I. Péter 5. 8. szerint az ördög „*antidikos*” vagyis az a peres ellenfél, aki a törvény előtt vádol és támad (v. ö. Jel. 12, 10.). A másik igehely az ördögnek egyik kitűnő megtestesítőjéről, az Antikrisztusról (ez is Ellen-Krisztust jelent) mondja, hogy ő „*antikeimenos*”, vagyis olyan ellenség, aki szembefekszik az emberrel, mint az ellenség a harcmezőn és így veti ellene magát annak, akit meg akar támadni. Csupa „anti”-kezdetű szó, azaz csupa „ellen”, csupa „de”, a teremtés visszája!

b) *Visszájára fordítja Isten jó teremtését.*

A teremtés a Legyen világosság! volt. Visszája a *sötétség*. Ha tehát ezt a világot, mint a sötétség életfolyását jellemzi az apostol, akkor ez nyilván a világnak a teremtő

Istentől való elszakadását jelenti. Kiesett és messzeesett az ember Urától, Teremtőjétől. Helyette a sötétség fejlődésének van rajta hatalma (v. ö. Kol. 1, 13.).

A teremtésben Isten jósága és szeretete lett valósággá. Visszája a *gonoszság*. A gonosznak, tudniillik az ördögnek (16. v.) és a gonoszság lelkeinek (12. v.) nincsen egyéb vágyuk, céljuk, mint felforgatni a jólsikerült teremtést (I. Móz. 1, 31.), lerontani, amit az Isten épített. Az ördög sohase volt más, mint a bűn cselekvője, mert „kezdettől fogva bűnben leledzik“ (I. Ján. 3, 8.). S egyáltalában, nem képes másra, csak a bűn cselekvésére. Az ember akként gonosz az ördögnek rabságában, hogy megszálja őt a gonosz. Az ördög maga a gonosz. Nem várhatunk tőle megjobbulást, bármi csekélyke jót. Amit ő ad, csillogjon bár szerencseként, csak kár és ártalom lehet. Kezdetől fogva s mindvégig gonosz!

2. Az ördög Isten és ember ellen küzd.

a) Elsősorban Isten ellen lázad.

Kicsoda ellen küzd az ördög?

Elsősorban Isten ellen! Veszedelemes megtestesítőjéről, „a bűn emberéről“ így szól Pál apostol: „Aki ellene veti és fölébe emeli magát mindannak, ami Istennek vagy istentiszteletre méltónak mondatik, annyira, hogy maga ül be mint Isten az Isten templomába, Isten gyanánt mutogatván magát“ (II. Thess. 2, 4.). Ebből következtethetünk az Antikrisztus urára, az ördögre; minő lélek lakik benne! A szentírás nem tanít az ördög eredetéről. Ahol mégis némi sejtetés van fölébe, arra céloz, hogy Isten ellen való felkelése okozta a vesztét s azokét, kiket magával rántott sikertelen forradalmával (v. ö. Jud. 6; II. Pét. 2, 4; Jel. 12, 4; Dán. 8, 10; Ján. 8, 44.).

Istennek az ördöggel való harcát azonban a szentírás függöny mögé rejti, kíváncsiskodó szem annak titkába bele nem tekinthet. Ezért mindazok a gondolatok, melyeket az ember történelme folyamán Isten és ördög személyes párharcáról szemléletes formában kifejezett: pusztá költészet s irodalom. Nekünk elég annyit tudnunk, hogy nem a *mi* ellenségünk csupán az ördög, de Istené, sőt *elsősorban Istené*. Már Augustinus egyházi atya mondta,

hogy a földi élet, a történelem tulajdonképpen két birodalomnak, az isteni és a sátáni birodalomnak a küzdőtere. Metafizikai, azaz emberfölötti, e világon túli háttere van a földi háborúságnak. Ezért is lehet reménységünk az ördög hadseregén kivívandó győzelemre. S emiatt elégtelen e harcban emberi fegyvereket viselni. Valójában Istennek a harca ez és csak Isten fegyvereivel harcolható meg.

b) *Dühének céltáblája a testté lett Ige.*

Az emberiség történetének van egy pontja, ahol nyilvánvalóvá lett az ördögnek Isten ellen való elkeseredett küzdelme. Sehol másutt úgy le nem leplezte magát az ördög s oly elszántan bele nem vetette magát a küzdelembe, mint ottan. Ottan Galilea és Judea tájain, ahol az Üdvözítő járt-kelt egykoron. Nem is történhetett másként. Ha az ördög Isten igéjének és teremtésének ellene mond, akkor ellene kellett mondania **Jézus Krisztusnak**, Isten egyszülött Fiának, a testté lett Igének, az Isten új teremtésének. Krisztus valóságos céltáblája volt az ördög minden gonoszságának élete egész folyamán.

Az első pusztai kísértés után nem távozott el tőle az ördög örökre, ellenkezőleg csak „egy időre“ (Luk. 4, 13.). Mindig újra el akarja tántorítani őt Istenétől és Atyjától. El akarja téríteni kivált a szenvedése útjáról, hogy ezzel az engedetlenség szakadékába taszítsa. Jézus azonban felismeri a sátán hangját még akkor is, ha az Péter szájából szól hozzá (Máté 16, 22—23.). Engedelmes marad mindhalálig. De nemcsak Jézus szenvedése és halála a sötétség igazi órája (Luk. 22, 53.), vagyis mikor az ördög nagy erőfeszítéssel támad fel ellene; már előtte is, három évi messiási működésének ideje alatt is fokozott erővel jelentkezik a sátáni birodalom támadása. Ebből érthető, hogy oly nagy számban tűnnek fel az *Újszövetség* lapjain démonikus vagyis ördögtől megszállott lelkek. Ezt az Ótestamentumban nem találjuk. Jézusban testté lett az Isten, telve kegyelemmel és igazsággal (Ján. 1, 14); tüstént meg kellett hát jelenniök az ördögi hatalmasságoknak is, telve gonoszsággal és sötétséggel, hogy Istennek ezt a legnagyobb tettét megromsák. Megérezték, hogy *most* megjelent az, aki az erősnél is erősebb (Luk. 11, 21—22), felismerték a veszedelmüket, ezért

támadnak fel soha nem látott erővel! És Jézus sem kíméli az ellenséget, leleplezi, ujjával űzi ki, munkáit lerontja (v. ö. Ján. 8, 44; Luk. 11, 20; I. Ján. 3, 8).

c) *Az embernek életére tör.*

Isten és Krisztus ellensége, ellensége azután az embernek, az Isten teremtette, Krisztus megváltotta embernek. Már fentebb szóltunk arról, miként akarja birtokba venni az egész embervilágot, miként igyekszik testet ölteni emberekben, minél többeket megszállani, gyötörni; képes rá, hogy a földet megkerülje, csak hogy az Istenben féltő Jób-lelkeket is felkutassa s mint ordító oroszlán keres mindnyájunkat, hogy elnyeljen. Itt csak azt az igét idézzük, mely legtisztábban leleplezi az ördögnek emberellenes gonoszságát. Jézus leplezi le őt előttünk, mondván, hogy *emberölő és hazug* (János 8, 44.). Miatta lépett be az ember világába a halál, ő az ember gyilkosa. És ő volt, aki először rászedte az embert a paradicsomban a hazugsággal. Hazugsága és gyilkos akarata az embert teszi tönkre. Az ember legnagyobb ellensége.

d) *Az egyházat sokfélekép kísérti.*

S természetesen az egyház ellensége. Az egyház, a Krisztus megváltottainak serege, kiváltképen való „missziói területe“ a sátánnak. Az egyház tud róla, ismeri gonosz ellenfelét, fegyverkezik ellenében; az ördög is ellene dühösködik leginkább, reá vicsorítja fogát, rajta mutatja meg zavarásának, meghasonlításának, kísértésének minden tudományát. Ha az egyház nincsen kísértések tüzeiben, nem is egyház többé, világgá lett, egyszínűvé a sötét-séggel.

3. *Az ördög csalárdul hadakozik.*

a) *Sokféle ravaszsággal próbálkozik.*

Külön kell szólnunk az ördög munkájának formájáról, módszeréről, hadi taktikájáról. Pál apostol avégett sürgeti Isten fegyvereinek felöltözését, hogy megállhasunk az ördög „minden ravaszságával“ szemben. A csalárdság az ő kipróbált haremodora. Mégpedig

annak minden lehető fajtája. Jól kitanulta évezredek alatt a mesterségét. Ezer fogása van s valamennyivel remekül él. Szívós és kitartó, ismétellen támad, ha kell százszor visszatér. És sok oldalról próbálkozik, míg csak valahol rést nem üthet s be nem törhet várunkba. Olyan ellen-séggel állunk szemközt, melynél legelső feladatunk az *óvatosság*. Vegyük sorra, ismerjük meg legfőbb cselekvéseit, hogy „felocsudjunk az ördög töréből” (II. Tim. 2, 26.).

A kígyó ravasz bőrbe bújik (I. Mózes 3.). Szép szavakkal csábít a bűnre. Szava *féligazság*. Az első rászédet-teknek is valóban „megnyilatkoztak szemeik”, amint előre megmondotta, csak hogy mást láttak meg, nem az ígért látomást. Elrejtí elölünk a bűnös cselekvésünk végét!

Van merészsége *Isten ígését idézni*, persze bátorsága is annak elsavarására. Krisztushoz is így közelgetett: „Meg van írva” (Máté 4.). De csak azért hivatkozik Isten ígésére, hogy magától Istentől elpártoltasson! Egyes ki-szakított részekben nyargal, anélkül, hogy Isten akaratának a velejét mindenkinek elébe helyezné. Kiváltképpen szek-ták vitatkozóiban fedezhetjük fel ezt a módszerét, de ma-gunk között is.

Mint a *felvilágosodottság* és a tudós okosság apostola lép fel. Mosolyog lelkiismeretünk szorongó aggodalmain. Félelmeinket babona szintjére süllyeszti és kinevetteti. Legfőképp pedig igyekszik elhíttetni, hogy ő maga nincsen, hogy az ördög fogalma ostoba rémkép csupán. Saját létét veszi tagadásba, csak hogy rejtekhelyéből annál szabadab-ban áskálódhassék ellenünk. Senki sem megy lépre neki könnyebben, mint aki nagyon „felvilágosodott”.

b) *Legveszedelmesebb a vilgosság angyalának mezében.*

Legvakmerőbb furfangja azonban az, midőn a „*pilá-gosság angyalának*” mezében jelenik meg (II. Kor. 11, 14.). Ez csillogóbb a kígyó pikkelyeinél. A zsidóság ismer egy írást: „Ádám és Éva életét”. Ebben a sátán másodízben világosság angyalává átváltoztatva csábítja el az első emberpárt. A világosság sugaraiban Istent utánozza. Már Augustinus Krisztus majmának nevezte az Antikrisztust. A *Jelenések könyve 13. fejezetében* valóban mint Krisztus-imitátor van megfestve ez a fenevad. Egyik fején befor-radt sebhelyet visel; az Isten bárányát utánozza vele, aki

valóban megsebesítettett a mi bűneinkért. Azután éppen úgy a sárkánytól veszi a hatalmát, miként Jézus az Atyától. Ebben a fejezetben figyelhetjük meg azt is, hogy az ördögi hatalmasság Istent még az ő szentháromságában is utánozza. *Jung Stilling* német teológus „*sátáni hármasságnak*“ nevezi ezt. Az Atyának megfelel a sárkánykígyó, Krisztusnak a fenevad, a Szentléleknek pedig a másik fenevad: a hamis próféta. Épp ez utóbbi által lesz hitté, vallássá, vallási kultusszá az ördög gonoszága a földön.

Persze csak kívülről nézve világosság anygala, belülről fekete ördög. János apostol úgy szemlélteti ezt, hogy két szarva a bárányéhoz hasonló, de mikor megszólal, akkor úgy szól, mint a sárkány. Vagyis báránybőrbe bujt farkas, báránynak szarvával, sárkánynak szavával! (11 v.) Jeleket és csodákat is tesz, hogy elhitesse a föld lakosait (13—16 v.). De ugyanakkor háború, gazdasági bojkott és gyilkos erőszak alkalmazásával ugyancsak kimutatja a fogát (7, 15, 17 v.). Az ő csodái nem Isten csodái.

Lagerlöf Zelma világhírű művében „Az antikrisztus csodáiban“ találó képet fest erről. Mottója egy szicíliai legenda, mely szerint az Antikrisztus, ha eljő, sok csodát mivel. S valóban sok csodát mivel egy Krisztusszoborral. Csak akkor törik meg csodatévő ereje, mikor egyszer valaki bűnbocsánatot kíván tőle. Erre képtelen, mert ez egyedül Isten csodája! *Luther* „szép fehér és szent ördögnek“ mondja a világosság angyalaként megjelenő ördögöt, „aki Krisztust a levegőbe és a templomtetőre viszi, de nem be a templomba“!

c) *A vallásos satanizmus néhány történelmi példája.*

A „vallásos“ mez még nem biztosítja bárminek Istentől való eredetét, ellenkezőleg gyakran a sátán szemfényvesztése. Történelmi példákat hozhatunk reá. *Münzer Tamás*, *Luther* kortársa, a hírhedt zwickaui rajongók egyik vezére, „az alstedti sátán“ a 149-ik zsolttárra hivatkozva karddal akarta kiirtani a „hitelleneket“ — akik nem tartoztak az ő szektájához — mind egy szálig. — Szentgallenban történt a következő eset. Egy újrakeresztelő család két éjszakán át látomásokat látott. Akkor az egyik fiú, Tamás kardot ragadott. A többiek álmétkodtak, mit akar? „Ne féljete, az Úr akarata, melynek meg kell

lenni". Fivéréhez Leonhardhoz pedig így szólt: „Térdejl le tesvérem"! Az letérdelt. Tamás leütötte a fejét nagy kiáltással: „Istennek akarata elvégeztetett!" — Münzer vallásos színt adott a kitört parasztlázadásnak s a már békülékeny thüringiai parasztságot csatába vitte. Lélek által kapott „kijelentést", hogy győzni fognak. Frankenhauseinnél csatát vesztek; csata közben fedezték fel, hogy puskájuk van, de nincsen löporuk! Ranke a történetíró írja Münzerről: „Mintha utolsó órájáig megvadult démonok uralkodtak volna rajta".

Vagy ott van *Bockelson János*, a leydeni szabólegény. 1534-ben rajongó társaival hatalmába kerítette Münster városát. Tél havában kikergették a máshiten lévőket, hogy a gonoszt kiirtsák a földről. Majd maguk is meghasonlanak egymás között. A kevésbbé szélsőséges testvérek fához köttetnek. „Aki először lő, Istennek tesz vele szolgálatot" vélekedik Bockelson. „Az új templom igaz királyként" a világ urának képzei magát. Egyszer a piac téren úrvacsorát szolgáltat ki feleségével. Lelki énekeket énekelnek hívei. Észrevesz egy idegent is a sorban. Kivezetteti, saját kezével lefejezi, aztán vidáman folytatja a szent cselekményt. Több feleséget vesz. Egyik végül is ott akarja hagyni, mondván: „Nem hiszem, hogy mindez Isten akarata volna". Kiviszi a térre, lefejezi, lábával rugja el tetemét. A többi felesége énekbe kezd: „Dicsőség a magasságba Istennek"!

Lehetne folytatni. Nem az a rettentő bennök, hogy ily kegyetlen, vérszomjas dolgok megtörténtek, hanem az, hogy *Isten nevében, a világosság mezében, a Lélek kijelentéseire hivatkozva* történhettek meg! Hogy százan és ezren a világosság angyalában nem ismerték fel a sátánt és az ő undok csalárdságát!

d) *Mesterkedéseinek egy tömör jellemzése.*

Abraham a Santa Clara bécsi ágostonos a 17-ik században így festi meg az ördögöt minden ravaszágával: „Az ördög festő, mert némelyeknek kékséget fest a szemök elé. Lakatos, mert némelyeket retesszel zár el. Fuváros, mert némelyeket a világosság mögé szállít. Fürdős, mert némelyeknek rossz fürdőt készít. Halász, csakhogy leggyakrabban satnya hallal kínál. Kötélverő, és sokezer hur-

...kot köt. Kereskedő, de a medve bőrére kereskedik. Kertész, és virággal borítja el gazságait. Csizmadia s azt akarja, hogy mindenki az ő kaptafájára veressen fel. Esztergályos, és sokaknak az orrát hosszúra nyújtja. Szücs, de nem egynek férget bujtat a bundájába. Legtöbbször pedig fahasogató, kinek legfőbb munkája a szét-hasogatás”.

Ez tehát az ő ellenség! Most is üldöz még, nagy a serege, csalárdság fegyvere, nincs ilyen több a földön!

III. rész: Isten diadalmaskodik az ördögön.

(E rész alapigéit is lásd az I. részben.)

1. Fegyverkezünk a győzelemre.

„Annakokáért vegyétek fel az Istennek minden fegyverét, hogy ellentállhassatok”. Előljáróban már harcra szólított az apostol minden keresztyént, kiadta az általános mozgósítás parancsát. Most megismétli ezt, miután alapos okát adta. Parancsa enélkül is parancs volna, de mégis csak más, ha tudja az ember, miért harcol, ha belátta a háborúba indulás multhatatlan szükségességét. Itt nincs más választás, ha élni akarunk, csak a fegyveres ellenállás!

De van-e értelme ily hatalmas ellenség ellenében fegyverbe öltözni, neki ellentállani? Az apostol *teljes reménységgel* néz a küzdelem elébe! Nem azért leplezte le a sátán titkait, hogy ezzel kedvünket szegje, a hiábavaló küzdelem feladására bírjon rá. Ellenkezőleg, hogy leverjük és győzelmet arassunk felette! Nem az volt a célja és így ennek a magyarázatnak sem az, hogy hiánytalan satanológiát, vagyis sátánról szóló tudományt vessen, még nagyobb kíváncsiszkodásba, további körmönfont okoskodásokba vigyen bele, hanem egyedül csak az, hogy bátor harcra biztasson és a győzelem zászlaját kezünkbe szorítsa.

Van győzelem, nemcsak test és vér ellen, de a fejedelemségek, hatalmasságok ez élet sötétségének világbírói, a gonoszság lelkei ellen is, melyek a magasságban vannak. Nem szabad lebecsülnünk ezeket az erőket, mert akkor eleve elvesztettük a harcot. De nem is szabad fölbecsülnünk őket,

mintha Isten fegyverzetében sem állhatnánk ellenök. Amennyire *gyakorlati* keresztényen okból meztelenítette meg az apostol az ördögöt, épp annyira *gyakorlati* keresztényen célból kínálja, sőt parancsolja reánk az Isten harci ruházatát. Nem szabad csüggednünk, mernünk kell szembeszállani, hogy „mindeneket elvégezvén megállhassatok”. Ezt a mondatot, mely az eredeti szövegben katonai szak kifejezéseket alkalmaz, inkább így kellene ma fordítanunk: „És mindent leervén, a haremezön diadalmaskodjatok”.

2. Az ördög számtalan sok vereséget szenvedett már.

Nemcsak az ördögnek a hatalma valóság a világban és a történelemben, de ugyanúgy valóság mindmegannyi kudarcra és veresége! Isten fegyvereivel számtalanszor győztek már felette és mindig újra győzni is lehet felette!

a) *Krisztus győzelmei és az öskeresztyénségéi.*

Sehol oly döntő vereséget nem szenvedett az ördög, mint Krisztussal való viaskodásában. „*Christus Satana maior*” — vagyis Krisztus nagyobb, erősebb a sátánnál — mondotta Luther. Ő az az erősebb aki elveszi az erősnek a fegyvereit (Luk. 11, 22.). Győz a pusztában és szolgáltnak néki az Isten angyalai (Márk 1, 13.). Ördögös lelkeket megszabadít a gonosz szállóvendégtől. Megváltói munkájának középpontjában áll az ördög munkáinak lerontása (I. Ján. 3, 8.). Láttá is mint villámot hirtelen lehullani a sátánt (Luk. 10, 18.); vagyis az ő megváltói munkája olyan hathatós, hogy az Isten trónja előtt álló vádolónak a villámlás hirtelenségével el kellett hagynia helyét, abba kellett hagynia vádaskodását. Tetőpontján pedig *halálában és föltámadásában* győzte le Jézus Krisztus az ördögöt. Megdicsőülésével övé lett a világ, a sátán elveszítette hozzá való jogát (v. ö. Zsid. 2, 14; János 12, 31; 14, 30; 16, 11; Kol. 2, 13.).

Jézus Krisztus azonban nem a maga számára fegyverzte le csupán a fejedelemségeket és hatalmasságokat, diadalt vevén rajtuk. Osztályrészt ad diadalmából *minden tanítványának*. Amikor a hetven tanítvány győzelemittasan tér vissza küldőjéhez, mondván: „Uram, még az ördögök is engednek nekünk a te nevedben”, *akkor* esattan fel Jézus diadalkiáltása is: „Láttam a sátánt, mint villámlást lehullani az égből”.

(Luk. 10, 17—18.) A tanítványain látja Jézus, hogy megtörte a sátán hatalmát. A tizenkét tanítványt is úgy küldi ki, hogy „ada nékik erőt és hatalmat minden ördögök ellen“ (Luk. 9, 1.). Mennybemenetelekor minden eljövendő időre kiterjeszti ígéretét: a benne hívőket jelek követik, többek között az, hogy az ő nevében ördögöket űznek (Márk 16, 17.).

Az apostolok és az *első gyülekezetek* meg is tapasztalták ezt a Krisztusban diadalmas erőt. Tanúságot tesznek arról, hogy őket Isten diadalról-diadalra vezeti a Krisztusban (II. Kor. 4, 4.) Nemesak a kiválók és érett keresztyének nyilvánvaló győzelme ez. János apostol szerint a gyülekezet ifjai is erősek és meggyőzték a gonoszt (I. János 2, 14.) Péter is biztatja a keresztyéneket, álljanak ellene az ordító oroszlánnak, hiszen erősek a hitben (I. Pét. 5, 9.) Jakab levele pedig mint egy sokszor megtapasztalt igazságról tanuskodik s belőle merit harci kedvet, midőn ezt mondja: „Álljatok ellene az ördögnek és elfut előletek“ (Jak. 4, 7.) Hogy a keresztyén gyülekezet mennyire Isten uralma alatt tudta magát, megszabadítottván a sötétség hatalmától (v. ö. Kol. 2, 13; II. Koř. 6, 14—16.), semmi sem bizonyítja jobban, mint az a felfogás, hogy a gyülekezetből való kizárás egyenlő „a sátánnak való átadással“ (I. Kor. 5, 5; I. Tim. 1, 20.) Aki a gyülekezethez tartozik, az Isten országában van, aki pedig ismét az ördög rabságába szegődik, kirekesztendő a gyülekezetből.

b) *Néhány későbbi történelmi példa.*

A keresztyén történelem legelhanyagoltabb korszakaiban is mindig voltak olyanok, kik győzedelmes életet éltek. Ezek mindig ugyanazt a kettőt tapasztalták meg: az ördög valóságos erejét és a Krisztus valóságos diadalját. Ott van *Luther*. Rettenthetetlen bátorsággal száll szembe az ördöggel s minden hadával. Azt mondja: „Az ördög megrontja Isten műveit, de Krisztus megrontja az ördög műveit“. A gúnyos megvetésig dacol vele. Egyik asztali beszédjében ezt olvassuk: „Ha éjtszaka fölkeres engem az ördög, hogy gyötörjön, azt felelem neki: ördög, nekem most aludnom kell, mert az az Isten rendelése, hogy nappal dolgozzunk, éjjel pedig aludjunk. Ha erre nem szűnik meg engem gyötörni és szememre hányja bűneimet, ezt felelem neki: kedves ördög, hallottam a lajstromodat, de követtem el én még több bűnt is, ami

nincs benne a lajstromokban. Ha még erre sem hagyja abba, hogy engem bűneim miatt vádoljon, akkor megvetéssel ezt mondom: szentséges ördög, könyörögj hát érettem, mert te sohasem cselekedtél gonoszt és csak te vagy szent. Ha te akarsz engem kegyessé tenni, akkor azt mondom neked: orvos, gyógyítsd meg magadat”.

És ott van *Blumhardt János Kristóf* megrendítő harca az ördögökkel. Hiteles történet a múlt század közepéről, mikor pedig eléggé el tudta hitetni az ördög saját nemlétezését az emberekkel. Blumhardt megtapasztalta rettenetes hatalmát egy szerencsétlen leányon, Dittus Adélon. Egypár szóban nem lehet azt leírni, micsoda lélekzet-elállító harcot vívott két esztendőn át a gonoszág lelkeivel. De győzött! Mégpedig kizárólag Jézus nevében, hittel, imádsággal, lelkifegyverekkel. A görösökben vonagló eszméletlen leány fülébe kiált: „Kulesold össze a kezedet és imádkozzál: Uram Jézus, segíts! Már elég sokáig nézzük, hogy mit tud művelni az ördög, most lássuk, hogy mit tud tenni Jézus!” A leány magához tér, utána mondja az imádságot és kiegyenesedik. De még sokszor-sokszor elmondatta vele megszállottságának szörnyű óráiban: „Uram Jézus, segíts!”. Egyik-másik roham csaknem elpusztította. Végre 1843 karácsonyán végleg győzött Jézus. A gonosz órák megszűntek, a leány egészséges lett, Blumhardt gyermekeinek leghűségesebb nevelője. *Krisztus a győző!* Ez volt Blumhardt jeligeje, erről tanuskodik életének csudálatos története.

c) *Hisszük és várjuk végső leverettetését is.*

Krisztus feltámadásának diadalma és az ő nevében mindmáig folyó győzelmek sorozata előrevetíti a *végső* győzelem képét! Erről többet tud a szentírás, mint az ördög eredetéről. Meg vannak számolva az ő hatalmának percei Isten óralapján. Ő maga is „tudja, hogy kevés ideje van” (Jel. 12, 12.) Krisztus visszajövetelkor teljeseedik be az az ítélet, mely tulajdonképpen már Krisztus megdicsőülésével kimondatott felette. Az első keresztyénység *Krisztus visszajövetelét* hamarosan várta. Így kell értenünk Pál apostol szavait is: „hogy ellentállhatatok a m a g o n o s z n a p o n”, mely tudniillik Krisztus visszajövetelét közvetlenül megelőzi. Ebben az utolsó időben

ugyanis az ördög, mint ki vesztét érzi, még egyszer minden hatalmát latbaveti és fogsikorgató, öldöklő dühvel tör az emberekre, kivált a Krisztus gyülekezetére. Ez az Antikrisztus ideje is (II. Thess. 2.)

Az bizonyos, hogy Krisztus visszajövele nem következett be az első gyülekezet életében, nem következett be mindmáig. Még sincs jogunk fölületesen úgy vélekedni, hogy téved az apostol „ama gonosz nap” felől s így felesleges a reá való készülés is. Tudnunk kell azt, hogy a történelemnek nem minden korszakában mutatkoznak meg egyforma erővel a sátáni hatalmasságok. Van idő, mikor hevesebben támadnak és a történelem arculatja tagadhatatlanul démonikus. Ugyanígy személyes életünknek is vannak kevésbbé sötét és pokolian sötét órái. Lényegében ezek a gonosz napok. Kóstolói annak a leggonoszabbnak, mely az idők végén virrad az emberiségre. Hogy mikor, senki se tudja megmondani. Ezért *mindig* készen kell lennünk.

Sőt várunk kell, mert a végső küzdelem a végső győzelmet hozza. Érdekes, hogy a keresztyén ember, aki borulátóbb a borulátónál, mert nem hisz semmiféle fokozatos fejlődésben, sőt a gonoszság teljességét a történelem végére várja, ugyanez a keresztyén derülátóbb a derülátónál, mert hisz a végleges megoldásban, az Isten föltétlen győzelmében. Mi sohasem tarthatjuk egyenlő felek küzdelmének az Isten és az ördög harcát. Az ördög hatalma korlátozott, csak e világ folyásának Istene (II. Kor. 4, 4), csak ez élet sötétségének világura, nem az új ég és új föld isteni világáé. *Isten őfelette áll.* Sőt valamiképen — jöllehet ezt nem értjük — Istennek az eszköze. „Deus agit in Satana”, Isten működik a sátánban — mondja Luther. Spurgeon pedig ezt írja: „Az ördög végre is csak vízholdó és tűzrakó a mi Istenünk nagy háztartási iskolájában.”

A fejedelemségek és hatalmasságok ellen bátran küzdhetünk, mint mulandók ellen! Meg fognak semmisíttetni! (Máté 25, 41; Jel. 20, 10.) Ugyanannak az Istennek a fegyverei, aki meg fogja őket semmisíteni, már most is győzedelmesek felettük. Annakokáért vegyétek föl az Istennek minden fegyverét!

MÁSODIK FŐRÉSZ:

A keresztyén ember Isten fegyverzetében viaskodik.

Bevezető: Isten fegyvertára nyitva áll.

A mozgósítási parancs meghirdetése s a gonosz ellenség nyílt megnevezése után az apostol megnyitja immár Isten fegyvertárána ajtaját, hogy *darabonkint* reánk adja Isten fegyvereit.

Egy nehézfegyverzetbe öltözött *római légionista* áll előtte mintaként. Annak ruházatát, védő- és támadófegyvereit veszi sorra, hogy a keresztyén vitéz képét róla másolhassa. Persze a testi fegyvereket *lelki* fegyverekkel cseréli fel, hiszen lelki, szellemi hatalmasságok ellen kell a keresztyénnek küzdenie, velők szemben csak az Úristen lelki fegyverei: Szentléleknek adományai állhatnak meg győzelmesen.

Egy-egy testi fegyvernek a lelki megfelelőjét igyekszik meglelni az apostol. Nagyoobrszt találó is kettőnek-kettőnek az összekapcsolása. Például a hit oltalmazó erejét a paizs védő természetével veti össze; vagy az isteni ígének támadóképességét a kardforgatással. Csak arra kell ügyelnünk, hogy ne erőltessük ezeknek az egyes képeknek minden részletét, hisz nem az a lényeg, miben hasonlít például az igazság a mellvashoz, az üdvösség a harci sisakhoz, hanem az a fontos, hogy az igazság és az üdvösség és a többi lelki fegyver felöltessék! Mint látni fogjuk, ezek a lelki fegyverek, a Szentléleknek a kegyelmi ajándékai, sok tekintetben *egygyanazt* fejezik ki különböző oldalról nézve.

Mégcsak csoportosítani sem tanácsos őket. Lehetne például védő és támadó fegyverek szerint, csakhogy egyik-

másiknak a hovatartozandósága kétséges. Nyilvánvaló, hogy az apostol nem valami őrmesterként végzi a keresztyén ember felszerelését; nem is leltárt készít róla, hanem *költői szabadsággal* rajzolja meg a Jézus Krisztus jó vitézét. A szeretet himnusza mellett talán ez a legszebb költői alkotása az író apostolnak.

Vegyük tehát egyszerűen sorra a *testi-lelki fegyverpárolat* s főként a lelki fegyverek fogalmában, tartalmában, mondanivalójában mélyedjünk el. Hatot sorol fel az apostol.

I. rész: Első fegyverünk az igazság.

14a. Álljatok hát elő, körül övezvén derekatokat igazlelkűséggel.

1. Az igazság öve szabad mozgást biztosít.

Az első Istentől kapott lelki fegyvere a keresztyén embernek az igazság öve.

Az öv a régi keleti ember ruházatának fontos kelléke volt. A hosszú, lengő, bő alsóruhát, mely vászonzól való volt, derekán övvel erősítette meg. Most már *szabadon mozoghatott*, munkához láthatott, útra kelhetett (v. ö. Péld. 31, 17; Jer. 1, 17.). Felövezve lenni annyit jelent tehát, mint készen lenni. Jézus is erre a készenlétre inti a tanítványait, midőn így szól: „Legyenek a ti derekaitok felövezve” (Luk. 12, 35.). Kiváltképen szüksége volt azután az övre a katonának. Csak az állott harcra készen, ki ruháját övvel testéhez szorította s így szabad mozgást biztosított magának. Az öv biztos járásúvá és erőssé tette (Es. 5, 27.). Az övet természetesen a páncél alatt viselték, tehát a legbelsőbb darabja volt a harci öltözetnek.

A keresztyén legbelsőbb fegyvere az igazság. Ez ad neki mozgási szabadságot, ez teszi késszé az ördög ellen való minden harcára.

Magyar bibliánk „*igazlelkűséggel*” fordítja a megfelelő görög szót (alétheia), nyilván azért, hogy megkülönböztesse a magyarban is attól a másik igazságtól (dikaiosyné), melyet az apostol a következő mondatban említ („felöltözvén az igazságban mellvasába”). Valóban a magyar nyelv szegény e tekintetben, mert két külön-

böző görög szót egyugyanazzal az „igazság” szóval tud csak kifejezni. Holott ez a két szó nemcsak betűben, de tartalmában is különbözik egymástól; nemcsak a görög nyelvben, de a legtöbb nyelvben (a latinban például: veritas és iustitia, a németben: Wahrheit és Gerechtigkeits.) Mindezek ellenére jobb, ha „igazlelkűség” helyett mi csak „igazságot” fordítunk, mert ennek az igazságnak az igazlelkűség csak egy mozzanatát fejezi ki. Az igazságban ennél több is foglaltatik. A részletes magyarázatnál pedig amugy is kitűnik a kétféle igazságnak különböző tartalma, úgyhogy nem fogjuk a kettőt összetéveszteni.

2. A szentírásbeli igazság a valóságos Isten megtalálása.

a) Ott van igazság, ahol Isten valósággal megmutatkozik.

A pilátusi kérdés előtt állunk: micsoda az igazság? (János 19, 38.) Persze mi nem cinikusan kérdezzük, mint a helytartó kérdezte Jézustól, sarkonfordulva és ott-hagyva őt; Pilátus nem várt a kérdésre feleletet, mert nem hitt abban, hogy van *egy* igazság. Nekünk azonban tudnunk kell, mielőtt felöveznénk vele derekunkat.

A szentírás általában a valóságot nevezi igazságnak, vagyis azt, ami ellentéte a látszatnak, a színlelésnek, a megtévesztő külső formának, a hazugságnak és a tévedésnek. A magyarban az „igazsággal” és „valósággal” szavak néha megcsereélhetők. I. Ján. 3, 18: „Fiacskáim, ne szóval szeressünk, se nyelvvel; hanem cselekedettel és *valósággal*”. Ebben a versben a görög „igazságban” szót legjobban volt „valósággal” fordítani. Mikor némely farizeusok ezzel a dicsereittel fordulnak Jézushoz: „Mester, tudjuk, hogy *igaz* vagy” (Márk. 12, 14), akkor a megbízhatóságát dicsérik, hogy tudniillik ő sohase mondott olyat Isten dolgait hirdelvén, ami nem *valóban* Isten gondolata és akarata.

Az igazságról a szentírásban rendszerint nem általában van szó, hanem *Isten* valóságával kapcsolatban. Ahol *valósággal* megjelenik az Isten, ahol nem valamely bálvány bitorolja Isten jogait, hanem maga az élő Isten tapasztaltatja meg magát az emberekkel, ahol Isten csakugyan megmutatja, kinyilatkoztatja magát, felfedi nekünk az ő valóját: ott beszélhetünk igazságról. Őt igaz-

ságban imádni annyit tesz, mint vele valósággal beszélni, társalkodni az imádságunkban (Ján. 4, 24.); sok imádság van, mely a világűrbe vész és nem éri el az Istent valósággal. Csak ha valósággal megragadtuk Istent, csak ha Ő valósággal engedte magát megragadni általunk, akkor imádkoztunk hozzá igazságban.

b) *A Lélek által Krisztusban s az ő evangéliumában lelünk rá az igaz Istenre.*

Hol fogható meg ez a valóságos Isten? A szentírás határozott feleletet ad: *Jézus Krisztusban*. Kivált János evangélista írásaiban találkozunk gyakran az igazság fogalmával és azzal, hogy maga Jézus ez az igazság. Ján. 14, 6-ban halljuk a nagy igét Jézus szájából: „Én vagyok az igazság”, vagyis az ő személyében található meg az igazi, az élő, a valóságos Isten. Hogy milyen is valóságban az Isten, Jézuson láthatjuk meg: „mert a törvény Mózes által adatott, a kegyelem pedig és az igazság Jézus Krisztus által lett” (Ján. 1, 17.) A kegyelem és az igazság együtt van említve s nem véletlenül. Az Úristen valósággal, igazi valója szerint *kegyelmes* Isten. Ezt megbizonyította Krisztusban úgy, mint sehol másutt. Ilyen közel az ő kegyelme még nem jött az emberhez. És ez az ő igazi arca. Jézus róla tesz bizonyosságot mint az igazságról (Ján. 18, 37.) Együttal Jézusban, az ő életén megtetszik, milyen az az élet, amely az élő, valóságos Isten közelségében él (v. ö. Eféz. 4, 21.)

Így lesz azután a Jézusról szóló *evangélium* mind hirdetett, mind írott formájában: igazság. Neveztetik igazság útjának, igazság beszédjének (II. Pét. 2, 2; Eféz. 1, 13.) A keresztyén tanítás igazsága abban áll, hogy Jézus Krisztust hirdeti, aki maga az Isten önkinyilatkoztatása. Az evangéliumban tárul fel tehát, hogy valójában kicsoda és milyen az Úristen.

Ha valaki azt kérdezi, honnan vették az első keresztyének azt a bizonyosságot, hogy Jézusban és az ő evangéliumában Isten valóságát bírják, azt felelik néki: a *Szentlélek* által. „És a Lélek az, amely bizonyosságot tesz, mert a Lélek az igazság” (I. Ján. 5, 6.); vagyis nem saját gondolataikból, de felülről áradt ki rájuk a bizonyosság.

Isten Szentlelke annak a záloga, hogy ők nem valami hamis látszatban élnek, bíznak, hanem az igazságban. — Isten igazságban való imádásánál is ott van a Lélek munkája (Ján. 4, 23—24.) Mindez pedig csak Jézus igéretének beteljesedése: „De mikor eljő amaz, az igazságnak Lelke, elvezérel majd titeket minden igazságra” (Ján. 16, 13.)

c) *Ez az igazság erkölcsi életfolytatásban nyilvánul meg.*

Mármost ezt az igazságot felövezni, derekunkra csatolni nyilván lehetetlen pusztán gondolatban, elme munkájával. Mi nyugatiak hozzászoktunk ahhoz, hogy az igazságot legnagyobb *eszméink* között tartjuk számon. Az igazságot csaknem mindenestül bölcséleti igazsággá tettük. A bibliai ember mindig *valóságos életet* ért az igazságon. Bizonyítják a következő újszövetségi kifejezések: az igazságban járni, az igazságot követni, az igazságnak engedelmeskedni, az igazságot cselekedni (III. Ján. 3, 4; Eféz. 4, 25; I. Pét. 1, 22; Ján. 3, 21.) *Erkölcsi követelések* vannak az evangélium igazságainak, mert az élő valóságos Isten adja benne tudtul az ő akaratát: igazat kell szólnunk a szájunkkal, el kell távolítanunk a tisztátalanságot életünkéből, meg kell szentelődnünk az igében (Eféz. 4, 15; I. Kor. 5, 8; Ján. 17, 17.) Valóban „igazlelkűség” jellemvonásai kovácsolódnak ki orcánkon, ha a valóságos Istennel jutunk közeli érintkezésbe.

Ez tehát az első fegyverünk az *ördög* elleni hadakozásunkban. Az evangéliumban kinyilatkoztatott isteni igazsághoz való ragaszkodás. Az ördög nem szereti a világságot és az igazságot. Megvakítja az embert hogy lepelbe burkolja az evangéliumot és vele együtt Isten igazi arcát eltakarja előlünk (II. Kor. 4, 3—4.) Kételkedést támaszt bennünk az iránt, hogy egyáltalában van-e igazság és hogyha van, hol található az emberek között? Megkötöz bennünket a hazugsággal. Ki nem állhatja a nyíltságot, őszinteséget, annál kedvesebb neki a valótlanság látszatvilága.

Merjünk az igazság mellé állani! És *az igazság szabaddokká tesz* bennünket (Ján. 8, 32.) Visszanyerjük mozgási s cselekvési szabadságunkat. Ha megtaláltuk Jézus Krisztusban a valóságos Istent, nem hajladozunk jobbra-balra,

nem esünk bele divatos jelszavak, eszmeáramlatok hálójába, tudunk önállóan ítéletet mondani és győzni fogunk, mert a mi igazságunk bizonyul valóságnak. Augustinus egyházi atya mondja: Az igazság legyen fegyvertársad, hogy eljuthass a győzelemre.

II. rész: Második fegyverünk a megigazulás.

14b. — és felöltözzvén az igazságnak mellvasáiba.

1. Az igazság mellvasa sebezhetetlenné tesz.

A második Istentől kapott lelki fegyvere a keresztyén embernek az igazság mellvasa. Ez az igazság az előbb magyarázottól lényegesen különbözik. Az eredeti görög nyelvben világos, hogy nem ismétli magát az apostól, hiszen egészen más szót használ mostan, mint az előbb. De a magyarban is találhatunk segítséget már a formai megkülönböztetéshez is. Az előbbi igazságot a harcra *övéhez* hasonlította az apostol; az tesz szabaddá a mozgásra. Ezt a másik igazságot a katona *mellvasával* veti össze; ennek más a szerepe a fegyverek közt.

A mellvért vagy páncél vaspikkelyekből, lemezekből volt összekovácsolva. A fegyveres vitéz mellkasát és testét védte előlről. (A hát rendesen szabadon maradt, mert a jó katona nem fordíthat hátat, nem futamodhatik meg.) Célja az volt, hogy *sebezhetetlenné tegyen* nyíllövés, lándzsaszúrás, kardvágás ellenében.

A keresztyén embernek ez a védőfegyvere az Istentől való igazság. Már az Ótestamentum egyik messiási jóvendülésében megtaláljuk ezt a kapcsolatot. Pál is valószínűleg innen vette ezt a részletet: „És felölté az igazságot mint páncélt” (Es. 59, 17.) (Meg kell jegyeznünk, hogy az apostol mással is kapcsolhatja a mellvért képét. I. Thess. 5, 8-ban a hit és a szeretet mellvasásról szól, de itt inkább csak költői kép.) Az itt említett igazsággal olyan lelki páncélt öltünk fel, mely sebezhetetlenné tesz bennünket az ördög támadó fegyverei ellenében.

2. A megigazulás Isten irgalmas cselekvése a bűnös emberen.
a) Igaz ember az, akit az Isten kegyelemből igazá tett.

Mit ért a szentírás ezen az igazságon (dikaiosyné, iustitia, Wahrheit), mely minket páncélként beföd? Keressük meg ennek is az ellentétét. Ellentéte az istentelenség, a törvénytelenység, a gonoszság. Az igazak és gonoszok, mint két ellentétes emberfajta gyakran együtt szerepel a Zsolttárok könyvében (pl. Zsolt. 1, 6; 37, 17.), de másutt is (v. ö. I. Móz. 18, 23; I. Pét. 4, 18.)

Igaz az, aki *nem bűnös*, aki az isteni rendnek megfelel, akinek Istenhez való viszonya felhőtelen, aki az Isten arcát tisztán tükrözi vissza, akár csak az ember bűnbeesése előtt, a teremtés hajnalán. Akinek ez az igazság a birtokában van, az megállhat az örök bíró előtt, azt nem kárhoztathatja vád, el nem ítélteti senki.

Van-e ilyen igaz ember a földön? Pál apostol a Római levél első fejezeteiben kifejti, hogy sem az erkölcselenségben élő pogányság körében, sem az Isten törvényét bíró zsidó kegyesek között „nincs csak egy igaz is“ (Róm. 3, 10 k.; Zsolt. 14, 1—3.) „Zsidók és görögök mindnyájan bűn alatt vannak“ (Róm. 3, 9.) Az egész emberiség szűkölködik Isten dicsősége nélkül. Minden kegyes jócselekedetünk, emberi igazságunk semmivé válik, ha Isten előtt kell megállanunk és az ő mértékével megmértnünk.

Kicsoda igaz tehát? Az, akit *Isten* igazá tett, igaznak elfogadott, kegyelemből felmentett, akinek bűneit megbocsátotta s akit új étellel ajándékozott meg. Isten teremtő tette, királyi cselekvése az, hogy mi igazá leszünk, megigazulunk Őelőtte. Ez az igazság tulajdonképen mindig az *Isten igazsága!* Tőle származik, általa adatik nekünk. Sohasem szabad úgy tekintenünk mint az emberi jellemnek egy fényes vonását, sőt ékes tulajdonosságát. Addig lehet a sajátunk, míg Isten kezéből vesszük, ha Istenről megfeledkeztünk, menten bünné változott az igazságunk is s megint csak az ő kegyelméből, bocsánatából igazulhatunk meg. Az élő Isten ismétlődő örök cselekvése rajtunk ez az igazság.

b) *Megigazulásunk alapja Krisztus váltása.*

Istennek ez a végnélkül folyó megigazító, igazságot teremtő cselekvése azonban egy *egyszer* végbevitt egyetlen cselekvésen áll. *Krisztus* halálán s feltámadásán. Róm. 3, 21 kk. verseiben világosan kifejti Pál apostol, hogy Isten bűnbocsánata, bűnösöknek megigazulást szerző cselekvése nem történhetett meg anélkül, hogy ítéletet ne tartson a bűn felett. A szent Isten nem olyanképen fogadta el igaznak a bűnöst, hogy eltakarta kezével a szemét: ne lássa az ember gonoszságát, eltekint felette, mintha nem is volna valóság az. Nem! A szent Isten végrehajtotta az *ítéletet* egyszülött Fiaán, Krisztuson. S az ő ártatlan halálát vette engesztelésül, nekünk váltásául. Halottaiból való feltámasztása által megbizonyította Jézus vérének engesztelést szerző, váltáságot hozó, bűnbocsánatot és megigazulást teremtő páratlan erejét. „Feltámasztatott a mi megigazulásunkért” (Róma 4, 25.) A megfeszített és föltámasztott Krisztus lett nekünk Istentől „*igazságul*” (I. Kor. 1, 30; v. ö. Jeremiás 23, 6.) Ő az Isten igazsága!

c) *Krisztus igazsága hit által a miénk lesz s befedez.*

Hogyan lesz mármost ez az egyszer megjelent igazság a miénk? *Hit által!* (Róm. 3, 22; 28; stb.) Hit által vagyis a Jézus Krisztus váltásághalálába és értünk történt feltámadásába vetett hit által. Azoké az Isten igazsága, akik szívbéli bizodalommal hisznek egy nagy és *szent cserében*; Isten „azt, aki bűnt nem ismert, bűnné tette értünk, hogy mi Isten igazsága legyünk őbenne” (II. Kor. 5, 21.) Krisztus büntelen léteire bűnné lett; mi pedig bűnös létünkre igazakká leszünk Őbenne, a vele való közösségben hit által.

Ez a sok súlyos mondanivaló mind ott van amögött, hogy mi öltözzük fel az igazságot mintegy lelki páncélt. Az *ördög* tudniillik nemcsak bűnbe ejt, ennél gonoszabbat is mível. Vádol, *szemünkre hányja vétkeinket*, akár csak Luthernak elalvás előtt. S ki az, aki a *saját* igazságával, kegyességével, jócselekedeteivel, tökéletes istenes életével verhetné vissza aljas támadásait? A mi „*igazságunk*” nagyon is támadható. Meztelen mellünkön talál-

nak el az ördög mérges nyílvevesszői. Védőpáncélunk csak az *Isten* igazsága, a Krisztus halálában való bűnbocsánat hite lehet. Azon nem üthet rést az ördög. A Feltámadottal szemben ő már vereséget szenvedett.

Felöltözni az Isten fegyvertárából való igazságot mindig azt jelenti, hogy *elhajítjuk* a saját vélt igazságunknak gyöngé fegyverét. Nem úgy védekezünk a bűn ellen, hogy letagadjuk, hogy palástolgatjuk, hogy fogadkozunk, hogy életünket foltozgatjuk, hogy fogcsikorgatva igyekszünk megjobbulni, hogy kegyességi gyakorlatokkal törekszünk sikert elérni Istennél. Ez mind csak papirosból való mellvért. „Nincs bennünk Isten igazsága — mondja Luther a Zsoltár-diktátumaiban, — hacsak a saját igazságunk elébb mindenestül tönkre nem ment. Különben az isteni igazság nevetséges volna és Krisztus hiába halt volna meg.“ „Méltatlan dolog Istennel szemben, ha valaki *Krisztus* igazságát akarja és keresi“, tudniillik azt véli, hogy azt maga is elérheti, hogy Krisztus igazsága nélkül is megállhat Isten előtt.

Ha a keresztyén ember Krisztus váltságahalálában s feltámadásának megigazító erejében nem bizik, akkor nyíltan, előlről melléne szegezheti az ördög az ő vétkeit és nincsen ami megmenthetné.

III. rész. Harmadik fegyverünk a békesség.

15. És felsaruzván lábaitokat a békesség evangéliumának készségével.

1. A békesség saruja felkészít az útra.

A harmadik Istentől kapott lelki fegyvere a keresztyén embernek a békesség saruja.

Ennél a lelki fegyvernél tulajdonképen már ismétli magát az apostol. Mint alább látni fogjuk, az a békesség, melyről az evangélium szól, nagyjából azonos azzal az igazsággal, megigazulással, melyet kegyelemből, hit által kapunk. Hasonlókép a sarunak a képe se mond merőben újat. Körülbelül ugyanazt jelzi, amit az öv: *készenlélet* útra és harcra. Ezért is hallunk arról a „*készég-ről*“, mely a békesség evangéliumából fakad.

Amit a mi bibliánk „felsaruzván“ szóval fordít, az eredetiben sokkal tágabb kifejezés, általában jelenti a láb felszerelését, útra és harcra való felkészítést. A katona nemcsak csizmát húzott, de lábpáncélt is erősített lábszáraira (I. Sám. 17:6). Ez védelmül éppúgy szolgált, miként támadó menetelésre. Vagyis az akadálytalan mozgást biztosította.

A keresztyén ember is kap Istentől egy készséget, mely őt védi, harcra képesíti, szabad mozgását, haladását lehetővé teszi. Ez a készség éppúgy a Szentlélek Isten adománya, mint az eddig számba vett két lelki fegyver. Nem arról van tehát szó, amit adottságnak, hajlammak szoktunk nevezni egyeseknél, mondván, hogy erre vagy arra „készsége“ van. Ez olyan készség, ami csak Isten fegyvertárában található. Viszont mindenféle fajta s lelkialkatú ember talpa alá köthető.

A békesség evangéliumának a készsége ez. Magyarul: az embert az ő Istennel való békessége — s erről szól az evangélium — teszi készzé, készíti fel az ördöggel való diadalmas harcára! Miként az erős lábbeli lehetővé teszi, hogy a harcos tüskén, drótakadályokon keresztül feltartóztatlanul rontson az ellenségre, akkép teszi lehetővé a Krisztus jó vitézének az ő Istennel való megbékélt állapota, hogy megfussa az előtte lévő küzdőtér (v. ö. Zsid. 12, 1), melyet az ördög a vétkek botlasztó vasgöröngyeivel hintett tele.

Érdekes, hogy a *lábak* és a *békesség* más helyen is össze vannak kapcsolva a szentírásban. Például Luk. 1, 79; „hogy igazgassa a mi lábainkat a békességnek útjára!"; Róm. 16, *20: „A békességnek Istene megrontja a sátánt a ti lábatok alatt hamar“ (v. ö. I. Móz. 3, 15.); Es. 52, 7: „Mily szépek a hegyeken az örömondónak lábai, aki békességet hirdet, jót mond, szabadulást hirdet“.

2. Az evangélium Istennek velünk való megbékélését hirdeti.

a) Az evangélium szerint Isten Krisztusban megbékélt a világgal.

Ebben a nehézkes kifejezésben „a békesség evangéliumának készségével“ nem szabad az evangélium szót hangsúlyozni, hanem inkább a *békességet*. Az evangélium szót csak azért iktatja közbe az apostol, mert a

„békeesség készsége“ félreérthető volna, mint hogyha ő a békeességre igyekezés lelkületét emlegetné, holott nem ez a szándéka. Az evangélium szó közbetétele viszont odaillő, mert valóban *nem másról szól az evangélium, mint arról a békeességről, melyet Isten Krisztus által nekünk adott.* II. Kor. 5, 18 kk. versei szerint Isten Krisztus által megbékéltette magával a világot, az ő halálát engesztelésül vette és bűneink bocsánatára. Hogy Ő a mi igazságunk és a mi békeességünk (v. ö. Ef. 2, 14 kk.), ez csaknem *ugyanazt* jelenti! Ugyanannak a valóságnak két árnyalata. Akkor vagyunk igazak, amikor békeességünk van az Istennel és akkor vagyunk Vele békeességben, amikor Ő igaznak fogad minket. Róm. 5, 1. szépen kifejezi ezt: „*Megigazulván* azért hit által *békeességünk* van az Istennel a mi Urunk Jézus Krisztus által“.

b) *Istennel békeességben lévén a kísértések ellen eredményesen küzdhetünk.*

A keresztyén embernek az ördöggel való harcában egyik legkiválóbb támadó- s védőfegyvere az ő Istennel való békeessége. Enélkül meztelen a sarka s tehetetlen a kígyó marásai ellenében (I. Móz. 3, 15.) Nem tud az ember küzdeni a kísértésekkel, ha a sarkában vannak *régi megbocsátatlan* bűnei. Egyetlen egy is elég, hogy belepusztuljunk. A görög monda Achillesét anyja sarkánál fogva mártotta meg a Styx vízében. Ettőlfogva teste sebezhetetlen volt, csak a sarka nem, ahol anyja keze fogta. Trója ostrománál el is éri végzete: Páris királyfi nyila egyetlen sebezhető pontján a sarkán találja el őt. Az ördög nagyon jól megleli a mi Achilles-sarkunkat is!

Csak az Isten békeessége ronthatja meg a sátánt a talpaink alatt. Krisztus az Isten békeességének záloga. Bízunk tehát abban, hogy Őbenne minden vétünk megbocsátatott; *egyedül vétkeinket* is, amelyek nyomnak, keserítenek, Istennel való megbékélésünket akadályozzák, sőt egyenest ellenségeskedést szítanak bennünk Istennel szemben — valljuk meg, fedjük föl Előtte s kérjük rájuk bocsánatot. Higgyünk az evangélium örvendetes üzenetében, hogy Krisztus által a legnagyobb bűnössel is megbékélt az Isten.

c) *Istennel megbékélve a békeesség evangéliumának hírvivői leszünk.*

És akkor mi magunk is a békeesség evangéliumának hírvivőivé, a békéltetés igéjének követivé leszünk (v. ö. Es. 52, 7; II. Kor. 5, 19—20.) Akit leköt a *mag* megbocsátatlan bűneivel való állandó harca, az nem ér rá *másoknak* békeességet hirdetni. De aki bizonyos hittel hiszi s meg is tapasztalta, hogy Krisztus Urunk a kigyónak a fejére taposott, Isten és közöttünk békeességet szerzett, az nem néz folyton a talpa alá, nem tartóztatja őt a bűnöktől való örökös rettegés, az készen áll a másokért való útra és harcra.

IV. rész: Negyedik fegyverünk a hit.

16. Mindezekhez fölvevén a hitnek pajzsát, amellyel ama gonosznak minden tüzes nyilát megolthatjátok.

1. A hit pajzsa oltalmat nyújt.

A negyedik Istentől kapott lelki fegyvere a keresztyén embernek a hit pajzsa.

A pajzs az emberiség egyik legősibb védőfegyvere. Többnyire fából készítették, bőrréteggel vonták be. Néha rézből, sőt aranyból verték. A harcossal tartotta erős szíjnál fogva. Akkora volt, hogy az egész embert eltakarta tetőtől-talpig, oltalmazta vágástól, döféstől, nyilvesszőtől. A síma pajzsról a nyilak le pattantak. Néha *tüzes* nyilakat is röpítettek az ellenségek egymás táborára. A nyilhegyet gyulékony anyaggal pólyálták be s égve lötték ki a vesszőt. Az elébe tett pajzsról a tüzes nyíl földre csúszott s kialudt. Erre céloz az apostol hasonlatában: a pajzsral „*ama gonosznak minden tüzes nyilát megolthatjátok*“.

Ez a fegyverdarab tehát rokon a mellvassal. Mind a kettő *oltalmat nyújt* az ellenség támadásakor. Átvitt értelemben az apostol mind a kettőt egyformán használja is a hitre vonatkoztatva. Itt a hit pajzsáról szól, másutt a hit mellvasáról (I. Thess. 5, 8.) Ebből is láthatjuk, hogy nem szabad túlozni az egyes lelki fegyvereknek a megfelelő testi fegyverek képéről vett sajátosságait. Sok tekintetben ismétlődnek, sőt egybefolynak.

2. Az Isten hatalmába vetett hit nagy erősségünk.

a) A bibliai hit mindig Krisztus-hit.

A hitről is, mely a mi Szentlélektől ajándékkal kapott pajzsunk, már szólnunk kellett, midőn az Isten igazságát fejtegettük. Isten igazságát, a megigazulást csak hit által foghatjuk meg, mégpedig az értünk meghalt és feltámadott Jézus Krisztusba vetett hit által. Itt is nyilván *ugyanerről* a hitről esik szó: a keresztyén embernek a *Krisztus-hitéről*.

Nem valamiféle hősi magatartást, emberi dacot, vak lelkesedést vagy rajongó vakmerőséget illet a szentírás a hit nevével. Mégcsak nem is valamiféle általános hitet ért rajta, mint például azt, hogy van Isten, hogy történhetnek csodák, és így tovább. A bibliai hit mindig az élő Jézus Krisztusban való hit és Őáltala az Istenben, a mi gondviselő Atyánkban való hit. Midőn a hit pajzsát tartjuk magunk elé mi keresztyének, akkor voltaképp a *Krisztussal* fődjük magunkat!

b) A hit Isten ígéretein csüng, hatalmában bizakodik.

A hit fogalma oly gazdag a bibliában, hogy minden oldalról ebben az összefüggésben nem világíthatjuk meg. Nem is szükséges, mert itt észrevehetően szűkebb értelemben áll. A keresztyén ember Krisztusba vetett hitének az *oltalmazó ereje* a fontos itten. A hitnek az a vonása tündököl itt vakító lángolással, mely a 46. zsoltárban lobog: „Isten a mi oltalmunk és erősségünk”! A hitnek az a harci kiáltása: „Ha az Isten velünk, kicsoda ellenünk?” (Róma 8. 31.)

Nem pusztá elhívés ez tehát, elhívése valamely egyházi tanításnak, vagy akár Isten ígéjének, hanem *szívbéli bizodalom* Isten iránt, személyes ragaszkodás Őhozzá, az ő hatalmán és irgalmasságán csüggő reménység, és azoknak bátor igénybevétele! A hit szó a magyarban gyökerében egy *hű* (régbben: hív) szóval. A héber és a görög kifejezések ugyancsak a hűséget foglalják magukban. Az hisz, aki híven, hűséggel ragaszkodik Istenéhez, kitarat ígéretei mellett, rajta csüng jó és rossz napokban egyaránt, bízik az ő isteni hatalmában, gondviselésében.

megmentésében, üdvözítésében. Midőn Pál apostol vissza-pillant életére és boldogan vallja: „Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a *hitet* megtartottam“ (II. Tim. 4, 7.), akkor tulajdonképp ezt mondja: *hű* maradtam!

c) *A hit megerősít az elcsüggesztő harcban.*

Ez a hit *erőként* mutatkozik meg a keresztyén ember életében. Megállást ad a test, az ellenséges világ ostromában; türelmet a szenvedésben, bátorságot a veszedelemben, győzelmet az erőkön felül való küzdelemben. Az a győzelem, mely legyőzte a világot, a mi hitünk.“ (I. Ján. 5, 4.)

Az *ördög* ellen való harcunkban nem nélkülözhetjük ezt a lelki védőfegyvert. Hit nélkül képtelenek vagyunk neki ellentállni. Péter apostol első levelében olvassuk: az ördögnek „álljatok ellen, erők lévén a hitben“ (5, 9.) Csak nem megadni magunkat! De tehet-e mást, aki nem tudja Isten erejét a maga oldalán, aki nem bízik az ő győzelmében? A hitetlen ember már meg is adta magát!

Az ördögnek aligha van kedvesebb a hitetlen embernél. Igyekszik is bennünket hitetlenségbe dönteni (v. ö. II. Kor. 4, 4; I. Tim. 4, 1.) Elcsüggeszt, kétségbeejt, Isten hatalmát és irgalmasságát szemünk elől eltakarja. Zúgó-lódás, Isten kísértése és káromlása, önmagunk elemésztésének keserű gondolata, mind az ő tüzes nyilvesszői. Csak egy véd meg ellenök: az Istenbe vetett hit bizodalma. Egy dacos szent „*Mégis*“. *Mégis* Isten fog győzni, Isten mégis megsegít! Igen, most, éppen most hiszek, midőn minden vereséggel fenyeget, reménytelennek látszódik, de nem csalódhatom benned, Istenemben, én erősségemben! (v. ö. Máté 21, 21—28.) „Hiszek Uram! légy segítségül az én hitetlenségemnek!“ (Márk 9, 24.)

Vegyük föl a hit pajzsát, nyitva az Isten fegyvertárának ajtaját.

V. rész: Ötödik fegyverünk a reménység.

17a. Az idvesség sisakját is fölvegyétek.

1. Az üdvösség sisakja fő helyen véd.

Az ötödik Istentől kapott lelki fegyvere a keresztyén embernek az üdvösség sisakja.

A sisak a harcos fejét védte. Vasból vagy rézből való volt. Éppúgy védőfegyver, mint az előbbiek. Új vonás benne csupán az, hogy a *legfontosabb* testrészünket fedi. Ez az üdvösség lelki fegyverének fontosságára mutat. Sok egyebet is fel kell vennünk, de ezt „főként”. Lehet, hogy még ennyire se gondolt az apostol a kettő egybekapcsolásánál, csak átvette Es. 59, 17-ből, mely szerint az eljövendő megváltó fején a „szabadítás (üdvösség) sisakja” van. Hogy állandóan használhatta ezt az összetélt, bizonyítani látszik I. Thess. 5, 8: mi keresztyének „sisak gyanánt az üdvösség reménységébe” öltözünk. Megint csak nem a *sisakról* vett kép a dolog dereka, hanem az *üdvösség* valósága, melyet Isten lelki fegyverül ad nekünk az ördöggel való harcunkban.

2. Az üdvösség reménysége Isten örök országára néz.

a) Az üdvösség nem egyesek boldogsága, hanem Isten országának megvalósulása.

Mi az üdvösség? Mind a görög szó, mind pedig ótestamentomi héber megfelelője: *megmentést, szabadítást* jelent. Mégpedig a bűn, halál, ördög rabságában sínylő emberre mennek Isten által megtörtént, most is folyó és egykor teljességre jutó megmentő szabadítását.

Az üdvösség tehát nem egyesek testi-lelki boldogsága csupán, de világgraszáló, minden korszakot, nemzetséget, emberfaját átfogó hatalmas cselekedete az Úristennek! Isten *országának* — országlásának és uralkodásának — megvalósulása. A bűn, a halál és az ördög a *világot* tartja fogságában, a *világot* kell tehát Istennek onnan kiszabadítani. Erről tesz tanuságot az evangélium, mely éppen ezért viselheti az „idvesség evangéliuma” nevet. (Ef. I.

13.) Tanuságot tesz arról, hogy Isten „megszabadított minket a sötétség hatalmából (birodalmából), és áttalvitt az ő szerelmes Fiának országába“ (Kol. 1, 13.)

b) *Üdvösségünk szerzője az üdvözítő Krisztus.*

Ennek a szabadságharcnak a szerzője és fejedelmi vezére Jézus Krisztus. (Zsid. 2, 10; 5, 9; 1. Thess. 5, 9.) Halálával és feltámadásával diadalmaskodott. Senki más, egyedül Ő a *Szabadító*. Azért nevezetlik „*Jézusnak*“, „mert ő szabadítja meg az ő népét annak bűneiből“ (Máté 1, 21.) Benne „*Megtartó*“ vagyis *Üdvözítő* született nekünk (Luk. 2, 11.) „És nincsen senkiben másban idvesség: mert nem is adatott emberek között az ég alatt más név, mely által kellene nekünk megtartatnunk.“ (Csel. 4, 12.) Csaknem ugyanazt kell itt is elmondanunk, amit már elmondottunk az *igazság* mellvasának és a *békesség* sarujának lelki fegyvereinél. Mind jobban megvilágosodik előttünk, hogy Isten lelki fegyvereinek a felöltése tulajdonképpen az Istennel való lelki közösség az ő szent Fia a mi Urunk Jézus Krisztus által. Szinte valamennyinek összefoglaló igéjeképpen lehetne venni azt, amit az apostol Róm. 13, 14-ben parancsol: „*Öltözzétek fel az Úr Jézus Krisztust!*“ Vele Istennek teljes fegyverzetét felöltöttétek. Aki a Krisztusban van, az valóban Isten fegyverzetében áll ki a gonosz ellen!

c) *A teljes üdvösség csak a jövőre reménysége még.*

Az üdvösség fogalmában azonban van valami, ami a Krisztus által történtek jelentését gazdagabban kifejezi, mint akár az Isten igazsága, akár az Isten megbékélése, melyekről fentebb szóltunk. Ez pedig a keresztvén reménység. 1. Thess. 5, 8. verse kétségkívül bizonyítja, hogy Pál apostol is kiemeli az üdvösség fogalmában annak a jövőre vonatkozó mozzanatát vagyis a reménységet. Ezen a helyen nem pusztán az üdvösség sisakjáról szól, de az üdvösség *reménységének* a sisakjáról.

Az üdvösség vagyis Istennek a megmentő kegyelme, a büntől, haláltól, ördög hatalmából való szabadítása ugyan nemesak a jövőre reménysége, már a múltnak és a mának is valósága de főként mégis csak a *jövőre*

reménysége. A keresztyén gyülekezet hálaadással fogadja Istennek minden földi ajándékát, napról-napra megtapasztalt áldását, de azért soha se feleli, hogy „nincsen itt maradandó városunk, hanem a jövendőt keressük.” (Zsid. 13, 14.) Telve a szentírás olyan igékkel, melyek ezt a jövendőre feszülő várakozást szemléltetik. A keresztyén ember tudja, hogy Krisztus uralma még nem teljes és ebben a világban, ebben az életben nem is lesz teljes. Mi még várunk a *teljes váltságra* (Ef. 4, 30; Luk. 21, 28.), Krisztus urunk visszajövetelére, mely a mi üdvösségünk kibontakozásának napja lesz (Zsid. 9, 28; I. 9; Jel. 12, 10; II. Tim. 2, 10.) Péter apostol első levele, mely különösképp sokat foglalkozik a keresztyén reménységgel, egyenest ebben látja a hitünk célját: a lélek üdvösségében (1, 9.)

d) *Üdvösségünk Isten ajándéka, mégis munkálnunk kell.*

Ha valahol akkor itt nyilvánvaló, hogy az apostol által felsorolt fegyverek valóban *Isten* fegyverei, az ő tulajdona és csak Őtőle kaphatjuk őket. Igazságot, békeséget, hitet még megpróbálhat az ember szerezni magának, de a jövendő üdvösségét ki meri *emberi* birtoknak vallani? Az angyalok így énekelnek: „Az idvesség a mi Istenünké!” (Jel. 7, 10.)

Ugyanakkor, bármily ellenmondásnak lássék is: az üdvösségért nekünk is *munkálkodnunk* kell. „Félelemmel és rettegéssel vigyétek végbe a ti idvességeteket” (Fil. 2, 12.) Törödnünk kell vele, mert menthetetlen, aki nem törődik „ily nagy idvességgel” (Zsid. 2, 3.), tudniillik a jövendő világgal, az örök üdvösséggel! Ezért hangzik a parancs: az idvesség sisakját is *fölvegyétek!*

Luther mondja: „Az üdvösség sisakja nem más, mint egy másik élet reménysége és várása, amely fönny van a mennyben, melyért mi mindent elszenvedünk”. Vajjon nem hiányzik-e a harci sisak a fejünkről? Reménykedünk-e valósággal egy *másik* életben, a halálból való feltámadásban és az Isten gyermekeinek örök üdvösségében? Ha van is reménységünk életünk küzdelmei, vere ségei közt, nem pusztán erre az életre szóló reménység-e az, hogy majd *itt* jobbra fordul a sorsunk, ismét egészszé-

gesek leszünk, boldogan élhetünk még tovább a földön; a síron túlra nézni azonban nem merünk. Pedig „hacsak ebben az életben reménykedünk a Krisztusban, minden embernél nyomorultabbak vagyunk“ (I. Kor. 15, 19.) Akkor azok élnek okosan, akik minden erkölcsi követelest félretéve, kihasználják e világ élvezetét, gonoszságát, csakhogy halálig bírják a világot.

Az ördög csakis e világgal kísért, soha az örök élettel! Az üdvösség tagadása kedvére való, az üdvösség reménysége acélsisak, melyről lepattan fejünknek szánt minden golyója!

VI. rész: Hatodik fegyverünk az íge.

17b. — és a Léleknek kardját, amely az Isten beszéde.

1. A Lélek kardja egyetlen támadófegyverünk.

a) Az ördög ellen nem elég védekeznünk, támadnunk kell.

Végül a hatodik Istentől kapott Lelki fegyvere a keresztyén embernek a Lélek kardja.

„Ez a végső, de legerősebb és igazi harci fegyver, mellyel az ördögöt diadalmasan leverhetjük. Mert az még nem elég, hogy meg tudunk állni az ellenség előtt s veretlenül visszavetjük, ha támad. Ez csak védekezés. Támadni is kell. Üldözni az ellenséget és futtában levetni. Nekünk sera elég hát, hogy hitünk pajzsával, reménységünk sisakjával csupán védekezzünk az ördög ellen, hanem kardot rántva, utána kell iramodni, megfutamtani s így venni győzelmet. Ez a kard Isten ígéje. Mert nem földi acél, hanem lelki kard az, amivel az ördög legyőzhető“ — írja Luther.

A kard jellegzetesen *támadófegyver*. Az eddig felsoroltak jobbára csak *védőfegyverek* voltak. Az ördög ellen való harcunk nagyobb részt védekezésből áll. Ámde nem hiányozhat a támadás sem hadi műveletünk során, ha nemcsak fennmaradni, de győzni is akarunk! A keresztyén ember sincs pusztán védekezésre, türelemre, némaszenvedésre kárhóztatva. *Löhe Vilmos* a szenvedő Jézusról más egyebet is leolvas. „Isten ártatlan báránya, jól lehet nagy volt a tűrésben, mégis szenvedésének és halá-

lának idején a Lélek kardjával csapásokat is mért a régi kígyóra — gondolatok hét utolsó szavára —; talán csak vak a szemünk annak meglátására, hogy az ő *cselekvése* nem volt kisebb szenvedésénél, hogy az ő harca nemcsak türésben, de az ige által való hatalmas támadásban is állt. Isten bárányához hasonló az Isten bárányának vitéze is“.

b) *Egyedül Isten beszédével szabad támadnunk, lehet is vele.*

Csak azt nem szabad felednünk, hogy a mi támadó-fegyverünk *lelki* fegyver, a Szentlélek kardja: a z I s t e n b e s z é d e. Ez az egyetlen támadó fegyverünk! Máshoz nem nyulhatunk. Ezt még a keresztfán is forgathatjuk, de rajta kívül testi erőnk teljében se ragadhatunk másféle kardot a kezünkbe. Jézus nemcsak a keresztfán, útja végén folyamodik az ige erejéhez, de már munkája kezdetén, a megkísértés pusztájában is *csak* Isten igéjével veri vissza a sátánt. „Meg van írva“ — mindössze ez a fegyvere és diadalmat vesz! (Máté 4, 1—11.)

Már az *Ótestamentumban* éles kardhoz hasonlították az ige győzelmes ereje. Isten szolgája így szól maga magáról: „Az Úr hasonlónak tette számat az éles kadhöz“ (Es. 49, 2.); vagyis a szájából kijövő szónak támadó, sőt pusztító ereje van. Ehhez hasonló gondolatot fejez ki Es. 11, 4. messiási jóvendölése: „Megveri a földet szájának vesszejével és ajkai lehével megöli a hitelent“. Az ige lever és megöl! Jeremiás ugyanezt a hatalmát rajzolja meg más képekkel: Isten igéje olyan mint a megemésztlő tűz, mint a sziklazúzó pöröly. (23, 29.) Ugyanígy Hóseás: „Megölöm őket az én számnak beszédével.“ (6, 5.)

Az *Újszövetségben* Zsid. 4, 12 a híres hely: „Az Istennek beszéde élő és ható, és élesebb minden kétélű fegyvernél, és elhat a szívnek és léleknek, az ízeknek és a velőknek megoszlásáig, és megítéli a gondolatokat és a szívnek indulatait“. A zsidó nép történetének egy eseményéből vonja le a szentíró ezt a következtetést. A pusztai vándorlás népe zúgolódásával és hitetlenségével annyira felingerelte Istent, hogy megesküdött: nem mennek be a megígért nyugalomnak helyére. (IV. Móz. 14, 21—24; Zsolt. 95, 11; Zsid. 3, 11.) És úgy is lett. Istennek ez az igéje, esküvése *ítéletté* lett azon a nemzetségen. Isten

beljük látott, Előtte nem volt titok szívüknek legelrejtettebb indulata sem, és ezt leplezte le előttük az ítéletet hirdető s végrehajtó beszéde.

Megtaláljuk még ezt a képet többszörösen a *Jelenések* könyvében. Mindjárt a megnyitó látomásban a hét gyertyatartó között álló megdicsőült Emberfiának „a szájából kétélű éles kard jő vala” (1, 16.) A pergámumbeli gyülekezethez írt levélben Krisztus megfenyegeti az eltévelyedetteket, hogy „szájának kardjával” vív meg ellenök. (2, 16.) A 19-ik fejezetben Krisztus fehér lovon jelenik meg és a szájából éles kard jő ki; azzal veri meg a pogányokat és azzal öli meg az Antikrisztus fennmaradt követőit. (15 és 21 v.; v. ö. még II. Thess. 2, 8.) És maga a fehér lovon ülőnek a neve „Isten igéjének” nevezetik (13 v.).

2. Isten igéjében a Szentlélek szól, vág, diadalmaskodik.

a) Az igében *Lelke* által maga Isten beszél.

Mindebből láthatjuk, hogy Isten beszéde nem üresen elhangzó szó, hanem eleven esemény, való történés, hatalmas cselekvés (v. ö. Zsolt. 33, 9.) Isten beszéde mögött mindig ott áll Ő maga teljes akaratával és mindenható erejével. Isten igéje nem más, mint a *beszélő Isten*, a magát kinyilatkoztató, lelkét feltáró és közlő Úristen! Isten beszéde magától az élő Istentől soha el nem választható, mert ha elválasztjuk, akkor megszűnik ereje s pusztán emberi szövé lesz. Ha valaki *Istenről* beszél, még nem bizonyos, hogy Isten igéje az; csak akkor lesz azzá, ha *maga* Isten is ott működik benne az ő *Lelkének* erejével. Ha valaki elolvas egy csomó bibliai szakaszt vagy meghallgat egy sor prédikációt, még nem bizonyos, hogy Isten beszédét meghallja; csak akkor hallja meg, ha maga Isten megmozgatja őt Szentlelke által azoknak az igéknek a hallásakor. A *Lélek* teszi az ige erejét. Ez az ige titka.

b) Az *igét* a *Lélek* eleveníti meg, a *Lélek* az ige által szól.

Nem véletlen, hogy az apostol az *igét* a *Lélek* kardjának nevezi. Isten igéjének és a Szentléleknek a szoros kapcsolata, elválaszthatatlan egysége kettőre figyelmeztet bennünket.

Először arra, hogy *csak a Szentlélek* eleveníti meg az

igét. Vagyis anélkül fekete betüserég a biblia, elröppenő szó az igehirdetés, gyümölcstelen az igehallgatás. Amíg Jézus együttjárt a tanítványokkal, ők maguk előtt láthaták az Eleven Igét, hisz Krisztusban a Szentlélek szólt maradéktalanul. Arra az időre pedig, amikor már nem lesz velük, igéri nekik a Szentlélek elküldését: „az mindenre megtanít majd titeket és eszetekbe juttatja mindazokat, amiket mondtam néktek“ (Ján. 14, 26.) Csak a Lélek jelenléte érteti meg velük az ő igéjét. István vértanú sem magától tesz oly hatalmasan tanuságot, hanem a Lélek szól általa. (Csel. 6, 10.) Pál is a Szentlélek kijelentésére hivatkozik Isten titkainak prédikálásakor: nem oly beszédekkel prédikál, „melyekre emberi bölcsesség tanít, hanem amelyekre a Szentlélek tanít“ (I. Kor. 2, 13.) Az igét csak lelki ember fogja fel, vagyis az, akit a Szentlélek közvetlenül megérintett.

Másodszor azonban arra is figyelmeztet bennünket az igének és a Léleknek elválaszthatatlan kapcsolata, hogy *Isten Szentlelke az igéhez köti magát.* Nem szabad rajongó módon úgy várni a Szentlelket, hogy az majd belülről, titokzatosan, az írott és prédikált ige olvasásahallgatása *nélkül* ragad meg bennünket. A Szentlélek ma sem mond mást, mint amit mondott a testté lett Igében, Krisztusban, akiről tanuságot tesz a szentírás és az egyház igehirdetése. Ma is ezt az *írást* és ezt az *igehirdetést* használja fel eszközül szabadon, ahol és amikor akarja, hogy nekünk kinyilatkoztassa Isten titkait és az ő akaratát. Ennek megtörténtét várhatjuk is jó reménységgel, hisz Istennek ez a célja az ő igéjével, mely a Lélek kardja!

c) *A Lélek kardját forgassa mindenkor minden keresztyén!*

Egyetlen jól vágó, *ördöggyőző* fegyverünk az Isten beszéde. Ez ott legyen minden keresztyén ember kezében! Hogy az ördög mennyire fél az Isten beszédének hatalmától, bizonyítja ellene való agyarkodása. A magvető példázata szerint hamar ott terem, hogy a szívekbe vetett igét elragadjja (Márk. 4, 15.) Pál is panaszkodik amiatt, hogy a kísértő tönkre tenni igyekszik fáradságos igehirdetői munkájának gyümölcsét (I. Thess. 3, 5.); sőt megakadályozza őt abban, hogy az ige szolgájaként meglátogassa a gyülekezetet. (I. Thess. 2, 18.) *Luthernak* semmije

sem volt, csak az ige, s győzött vele földi és ördögi hatalmasságokon! Ő kipróbálta rettentő erejét. *Spalatinhoz* intézett szavaiban így tesz vallomást: „Isten igéje kard, háborúság, romlás, botránkozás, pusztítás, mérge; olyan mint medve az úton és mint nöstényoroszlán az erdőben“.

Másutt meg azt írja, hogy az ördög leveréséhez „erős harcosok kellenek, kik az igét jól értik, bírják, annak hamis értelmezését meg tudják cáfolni s az ellenséget saját fegyverével megverni. Mivel pedig mindenki nem lehet alkalmas az ige védelmezésére, szükség van *igehirdetőkre és tanítókra*, kik naponként tanulmányozzák az írást, azzal járnak és másokért is hadakoznak. De *minden keresztyén* is fegyverezze fel magát!“ Evangélikus egyházunk kezdettől fogva Luther szellemében gondolkodott mindkettő felől. Megbecsülte az egyház tanítói hivatalát, nagy gondott fordított lelkipásztorainak kiképzésére. És ugyanakkor követelte híveitől mindahánytól, hogy maga is legyen jártas Isten igéjében. Az igehirdetők hadakoznak ugyan az egész gyülekezetért, de nem tudják tagjait megvédeni az ördög mindennapi kísértéseiben, az egyéni sorsok forgandó változásai közepette, ha csak kinek-kinek személy szerint is nincs ott kezében a Lélek kardja: Isten igéjének alapos ismerete, emlékezetbe véselt igék és prédikációk sora s azok alkalomról-alkalomra való bátor alkalmazása.

Tessék *forogni* a Lélek kardját! Veszedelemben vagy? Idézd az igét: „Én megszabadítlak téged!“ (Zsol. 50, 15.) Bűneid szorongatnak? Halld: „Bizzál fiam, megbocsátattak néked a te bűneid.“ (Máté 9, 2.) Lelki fásultság vett rajtad erőt? Ijesszen fel az intés: „Meg ne keményítsétek a ti szíveiteket.“ (Zsid. 3, 8.) Meggyógyultál, öröm ért? adj hálát: „Áldjad én lelkem az Urat!“ (Zsol. 103, 1.) Halálfélelem verítéke gyöngyöz homlokodon? Jézus mondja: „Én vagyok a feltámadás és az élet.“ (Ján. 11, 25.) S más efféleképen. Nincs életednek oly órája s állapota, melyben az igének ne lenne mondanivalója tehozzád. Ezért „meg ne vessük, hanem szentnek tartzuk, örömet hallgassuk és tanuljuk“ (Kis Káté.) És imádkozzunk Szentlélekért, mert csak az Isten Szentlelkének fűvésa-zúgása, tüze-lángja eleveníti a biblia betűit és az emberi szót Isten beszédévé. Az ige a Lélek kardja.

BEFEJEZŐ RÉSZ:

Az imádkozó egyház győz a Lélek erejével.

18—20. Minden imádsággal és könyörgéssel, imádkozván minden időben a Lélek által, és ugyanezen dologban vígyázván minden állhatatossággal és könyörgéssel minden szentekért, Én érettem is, hogy adassék nékem szó számnak megnyitásakor, hogy bátorsággal ösmeressem meg az evangéliom titkát, Amelyért követséget viselek láncok között; hogy bátran szóljak arról, amiképen kell szólanom.

1. Isten fegyvereit imádság által öltözzük fel.

Előttünk áll Jézus Krisztus jó vitéze Istennek fegyverzetében. Pál apostol elhagyja a fegyveres vitéz képét, de még van mondanivalója, kép nélkül is folytatni kívánja a lelki ember rajzát. Imádkozásra szólít fel minden keresztyént.

Hogy miért nem veszi ezt egy *hetedik* fegyverként? Lehetséges volna éppenséggel. Csakhogy ne feledjük, levelet ír az apostol. Nem verset költ, mely tökéletes kép-szerűségre törekszik, ha közben önkéntelenül költői szárnyalásúvá lettek a sorai, nem metéli meg azokat, de nem ez a célja, visszatér a prózára. Nem is értekezést ír, nem törekszik hiánytalan teljességre; leveléből kihagyhat, ki is feledhet az ember valamit, ami talán odaillet volna. Így például feltűnő, hogy az apostol nem említi a Lélek

adományai között a *szereetet*, melyet pedig majd mindennél az első közt emieget. (Gal. 5, 22; II. Kor. 6, 6; I. Tim. 4, 12; 6, 11; II. Tim 2, 22.) Nem szólva a Lélek többi gyümölcseiről, mint amilyenek szerte az öröm, tisztaság, tudomány, szelídség, istenfélelem, szolgálat. Most éppen az imádság foglalkoztatja elméjében, ezért ez fut a tolla alá.

De talán szándékos is, hogy az imádságot nem egy újabb hetedik lelki fegyverként sorolja az eddigiekhez. Az imádság *valamennyi* lelki fegyver elnyeréséhez szükséges. Imádság által kell felöltöznünk azokat! (Az eredeti szövegben így is áll: mindenféle imádság és könyörgés *által*; nem új mondatot kezd, hanem az előbbit folytatja. Tehát legalább is az üdvösség sisakjának és a Lélek kardjának megszerzésére vonatkozik, de még valószínűbb az, hogy valamennyi megelőzőre is.)

2. Kivált a könyörgésben legyünk kitarók.

Az imádságnak „m i n d e n” fajtáját ajánlja (v. ö. I. Tim. 2, 1.) De mégis többszörösen említi a „k ö n y ö r g é s t” vagyis a kérő imádságot. A Szentlélek adományait leginkább úgy kaphatjuk meg, ha kérjük a mi mennyei Atyánktól azokat. (Lukács 11, 13.) Szabad kérnünk. Maga a szükség ösztönözhet arra, hogy Istenhez kiáltunk: könyörögjünk. Jézus a Miatyánkra tanította meg az ő tanítványait, ez pedig jellegzetesen kérő imádság. Feltűnő az is, hogy mily sokszor biztatja tanítványait a bátor kérésre. (Máté 7, 7—11; Luk. 11, 5—13; Márk 11, 24; Máté 21, 22; Ján. 14, 13; 15, 7.) János apostol is biztat, hogy Isten iránt való bizodalommal csak kérjünk és meghallgattatunk. (I. Ján. 3, 22; 5, 14—15.) Az Isten atyai szíve nyitva áll kéréseink előtt. *Luther* a kolostorban az ördög kísértésének tartja azt a gondolatot, hogy Isten nem hallgat a mi imádságunkra. „Kedvesem, minek imádkozol? Nézd csak, mily nagy a csönd körülötted! Talán azt gondolod, hogy Isten hallja a te imádságodat s ügyet vet reá?” Így az ördög. A keresztyén ember mindenféle imádságban gyakorolja magát, kivált a könyörgésben.

„Imádkozván m i n d e n i d ő b e n”. „Szüntelen imádkoztatok!” (I. Thess. 5, 17.) Ez jelenti egyrészt azt,

hogy Istenre tekintő *imádságos lélekkel* járjunk nap-mint nap életünk útjain. Másrészt pedig, hogy valóban meg-
ragadjunk *minden alkalmat* az imádságra. S ha többre
nem telik időnkéből vagy erőnkéből, mint egy felfohász-
kodásra, hát azt sóhajtsuk el. Hogy állhat meg az ördög
kísértései között az, akinek nemcsak napokig, de évekig
nem jó imádság az ajakára? „Vigyázzatok és imádkoz-
zatok, hogy kísértetbe ne essetek” (Máté 26, 41.) Épp
akkor kell imádságba kezdenünk, mikor a legkevésbé
érzünk rá kedvet. Gyakran imádság közben jó meg az
igazi imádság.

„Vigyázzán minden állhatossággal”. Ez
az imádság próbája. Tanuljunk a pogány kananeus asz-
zonytól, akit nem tudott Jézus elutasítani az ő kitaró
kérese miatt. (Máté 15, 21—28.) Bátorítson fel bennünket
Jézus példázata az éjjélkor zörgető barától. (Lukács 11,
5—8.) Hasonlóképen a hamis bírót zaklató özvegy-
asszonyról szóló példázata (Luk. 18, 1 kk.) Róm. 12, 12,
és Kol. 4, 2. serkentő üzenetek.

3. Az egyház mindenekfelett Isten ügyének diadalmaért tusakodik.

„Könyörgéssel minden szentekért”. A ke-
resztyén ember elsősorban a keresztyén gyülekezetért,
anyaszentegyházért, Isten evangéliumának ügyéért kö-
nyörög. Jézus is arra tanította minket a Miatyánkban, hogy
előbb Isten uralmáért, akarátának megvalósulásáért
imádkozzunk, csak azután kenyerünkért s bűneink
bocsánatáért. Pál apostol majd minden levelében említi,
hogy ő imádkozik a gyülekezetekért, sőt egyes tagjaiért
külön-külön is. (Róm. 1, 10; I. Kor. 1, 4; Ef. 1, 16; Fil. 1,
3; I. Thess. 1, 2; Filem. 4.) Ugyanezt kéri a gyülekezetek-
től és minden egyes keresztyéntől a maga számára: „Én
érettem is” könyörögjete. De mit kérjenek az ő
számára? Apostoli szolgálatának félelem nélkül való be-
töltéséért imádkozzanak, hogy még rabláncok között is
bátorsággal hirdesse az Isten evangéliumának titkait,
semmit el ne hallgasson, senki előtt el ne mulasszon val-
lást tenni az ő Uráról, a Krisztusról! Utolsó lehelletéig
így is volt (v. ö. Csel. 28, 31; Kol. 4, 3.), mert bizonnyal
sokan imádkoztak érte!

A keresztyénség közös ügyéért való közös imádságnak megmérhetetlen ereje van. Ennek meglankadása mindig az ördög malmára hajtja a vizet. Az önző imádkozókkal nemsokat törődik az ördög, még biztatja is őket, hadd csalódjanak. De az egymásért való önzetlen, kitartó, Isten ügyének diadalmáért tusakodó imádkozó lelkeket tüzzel-vassal igyekszik elnémitani. Minden hiába, az imádság győz rajta! Megszámlálhatatlan tapasztalat tesz erről tanúságot.

Luther a halál karmaiból tépi ki a beteg Melanchthont. Betegágya mellett szenvedélyes harag fogja el, hogy „az ördög Istennek ezt a szerszámát oly gyalázatosan tönkretette, s mivelhogy érzi, nem tudná nélkülözni harcaiban, szenvedélyes imádságba kezd térdre esve. Később írja: „Volt mit hallania akkor az Úristennek: mert az ajtaja elé dobtam a zsákot (azaz: kijelentettem, hogy nem bírom már a terhet) és a fülébe rágtam minden ígétét, amiket elő tudtam sorolni a szentírásból, hogy meg kell hallgatnia, ha azt akarja, hogy ígéreteiben bízhasam“.

S hadd említsem még egyszer *Blumhardtot*. A megszállott Dittus Adéllal való harcában egyszer megkísérelte az a gondolat, hogy ne *pusztán* az Isten ígéreteire támaszkodó imádsággal küzdjön, de talán mégis jó volna olyasvalakit hívni, aki titkos művészettel ördögi mestersegeket el tud hárítani, mert ilyenek akadnak. Hamarosan elvetette azonban ezt az ördögi gondolatot. *Csak* az imádság fegyvereivel küzdött tovább. Egyre inkább érezte, hogy „a hitből való imádság a sátáni erőn is diadalmaskodik!“ A betegnek azt mondta: „Történjék akármi, csak imádkozzunk! A könyörgéssel semmit sem veszíthetünk! A szentírás csaknem minden szava az imádságra és annak meghallgatására mutat. Isten pedig biztonnyal megtartja, amit ígér!“ Még sok tusakodásra volt szükség, de győzött. Semmi egvébbel, egyedül csak az imádsággal. Blumhardttal együtt sokan imádkoztak. „Micsoda erős fal a hívők imádsága!“ — vallja boldogan.

„A Lélek által“ az. Magával az Isten Szentlelkével, erejével, akaratával, irgalmasságával jutunk kapcsolatba, ha gyakoroljuk magunkat az igaz imádságban. Mint *Lélekből való lelki adomány*nak van akkora győző

ereje testen, világon, ördögi hatalmasságokon. Nemcsak az Isten igéje a Lélek kardja, de *a Lélek fegyvere valamennyi fegyver, mely az Isten fegyvertárából kerül elő.*

Öltözd fel te is őket, Keresztyén Olvasó! Légy a Jézus Krisztus jó vitéze! Győznöd kell, ha így állsz ki a harcra: ISTEN FEGYVERZETÉBEN!

Vége.

